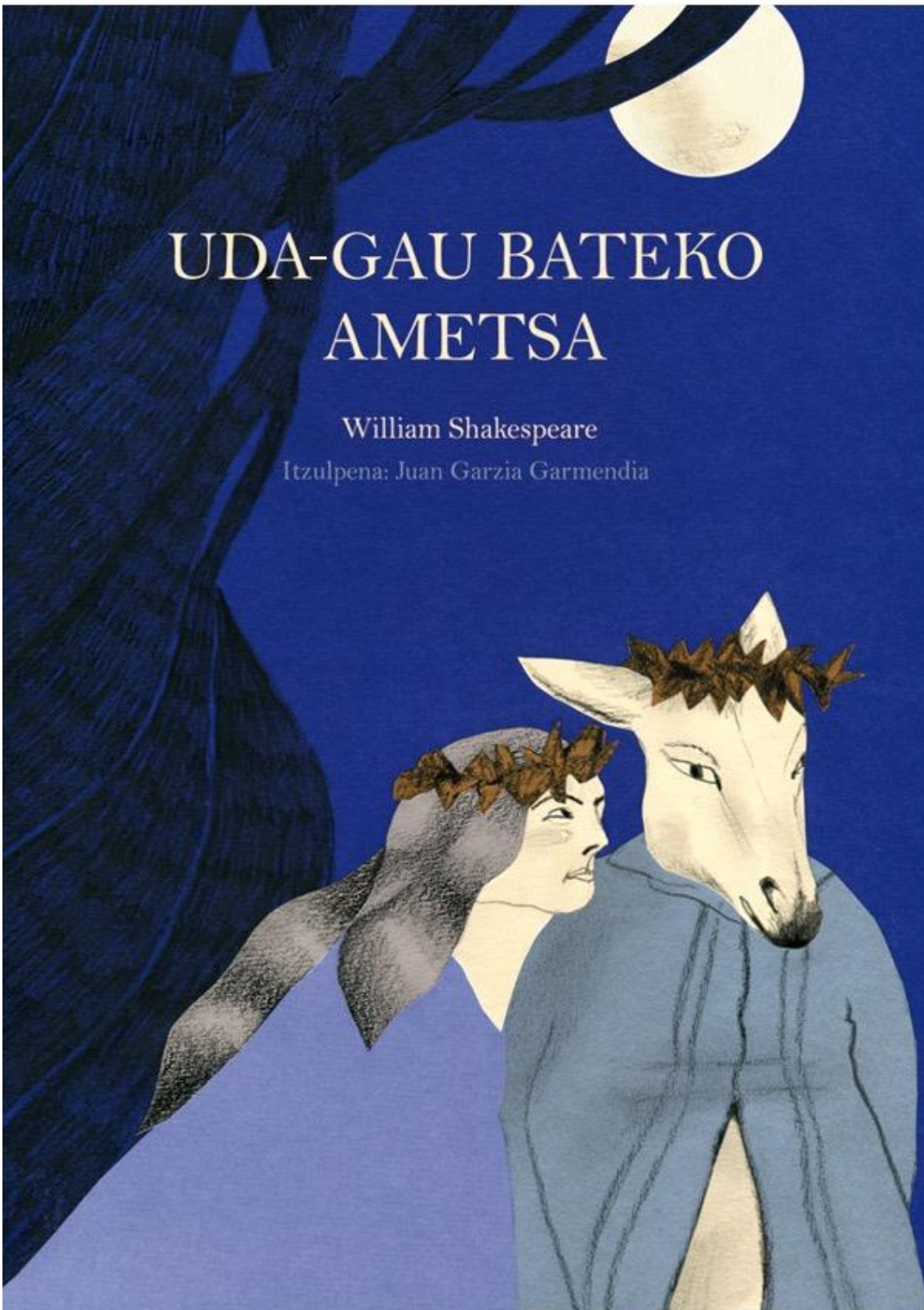

UDA-GAU BATEKO AMETSA

William Shakespeare

Itzulpena: Juan Garzia Garmendia

BOOKTEGI

Guztion liburuak, guztiontzat

booktegi.eus

EIZIE

**euskal itzultzaile, zuzentzaile eta
interpreteen elkartea**

eizie.eus

Jatorrizko obraren izenburua: *A Midsummer Night's Dream*

© Juan Garzia Garmendia

© EIZIE (argitalpen honena)

© Azala: Maitane Gartziandia Agirrezabala

Argitalpen hau DSS2016EU erakundearen eta EIZIE elkartearen arteko lankidetzaz egin da, Shakespeareren *Ametsa* biziarazten programaren baitan.

WILLIAM SHAKESPEARE

Uda-gau bateko ametsa

Juan Garzia Garmendiaren itzulpena

Aurkezpena

William Shakespeareren A Midsummer Night's Dream komedia ardatz harturik, EIZIEk eta DSS2016EU erakundeak zenbait ekimen antolatu zituzten lankidetzan 2014an, «Shakespeareren ametsa biziartzten»¹ programaren baitan. Juan Garziaren Uda-gau bateko ametsa itzulpenaren argitalpen digitalak eman zion buru programari, 2014ko abenduaren 3an.

Beste bi Amets aitzindari

Esku artean duzun hau ez da Shakespeareren obra horren itzulpen bakarra. Aurrez, beste bi itzultzailek emana zuten euskaraz, Bingen Ametzagak eta Bedita Larrakoetxeak, joan den mendearen erdialdean. «Shakespeareren hiru Amets»² izeneko ekitaldian izan genuen aukera Ametzagaren eta Larrakoetxearen itzulpenen berri izateko.

Bingen Ametzagak Shakespeareren lau antzerki-lan euskaratu zituen Amerikako erbestean, 40ko eta 50eko hamarkadetan: Uda gau bateko ametsaz gainera, Macbeth, Hamlet eta Julius Caesar. Horein artetik, Hamlet baizik ez zegoen argitaratuta. 2015ean, ordea, Uda gau bateko ametsak ikusi zuen argia lehenengoz, EIZIEn Itzultzaile Aitzindariak bilduman³.

¹ http://www.eizie.eus/uda_ametsa

² http://www.eizie.eus/uda_ametsa/UGBAeus

³ <http://www.eizie.eus/Argitalpenak/aitzindariak/ametzaga>

Bedita Larrakoetxeak, berriz, Shakespeareren antzerki-lan guztiak itzuli zituen, oso urte gutxian eta presaka itzuli ere. Euskara salbatzeko helburuz egin zuen hori, garai hartan lan unibertsalak euskarara ekartzea jotzen baitzen horretarako bide nagusizat. Berak onartzen zuen askoz ere hobeto egin zitekeela, baina lehenbailehen argitaratzeari eman zion garrantzia.

Aitzindari haiek ikaragarritzko lana egin zuten, ez baitzuten oraingo baliabiderik. Ez da erraza gaurko egunetik imajinatzea zein zaila izan zitekeen hori garai hartan, euskara estandarrik ez zegoenean, Internetik ez zegoenean, ez gaur egun ditugun hiztegi digitalak, ezta idazle zaharren obrak ere hain eskura... Itzultzaile haiena bai izan zela benetan bakarlana. Teknologiaz gainera, giro politikoak bakartuta, elkarrekin ia harremanik izateko aukerarik gabe jardun zuten, bakoitzak ahal zuen erara.

Hirugarren *Ametza*

Ametzagak eta Larrakoetxeak prosaz eman zituzten beren bertsoak, nahiz eta Shakespearek hitz neurtuetan idatzi komediaren parte asko eta asko, eta hitz neurtuetako gehienetan errima erabiliz gainera. Hain zuzen ere, esan daiteke obra hau dela, proportzioz, Shakespeareren lanen artean, bertso-lerro gehien duena. Eta desafio horri heldu nahi izan dio Juan Garziak bere itzulpenean: jatorrizkoan hitz neurtuetan dauden pasarteak hitz neurtuetan eman ditu berak, eta errima erabili du, gainera, autoreak errima erabili duen kasuetan ere. Horretarako, jakina, euskal tradizioko neurri eta moduez baliatu da, eta ingeleseko 10-11 silabako bertso-lerroen ordez 15 silabakoak edota 18koak erabili ditu. Lehen neurria, Etxeparek berak gehien erabili zuen bertso-kera da, 8/7 ataletan banatua, eta harrezkero beste idazle batzuek eta hainbat herri-kantak ere erabili dutena; bigarrena, berriz, 10/8 silabatan banatua, zortziko nagusiarena.

Juan Garziak ez du izan aitzindariak adina arazo euskara-eredua hautatzean. Oinarrizko estandarra, euskara batua alegia, egin baitago. Horrez gainera, irakurtzeko testu bat egin du. Bertso-lerroez gainera, prosazko zatiak ere estilo deklamatorioan itzuli ditu, ez prosa arruntan. Eta bertsoan eta errima erabiliz egiteari dagokionez, Garziak berak esandakoaren arabera, bertsoan idazteak ematen ditu erraztasunak ere, paradoxikoa dirudien arren: hiperbatonak-eta naturalago erabil daitezke, eta, bestalde, erritmoak berak eraman egiten zaitu hein batean, eta erraztu egiten du entzutea. Bestalde, leialtasunari dagokionez, errazago barkatzen da kontakizunaren xehetasunetan hain leial ez izatea, garbi ikusten delako errima eta metrika mantentzeko egiten dela. Bera, hala ere, jatorrizkoan esaten direnak ahalik eta leialen ematen saiatu da.

Antzerki-lan honek, nahiz eta orain 400 urte idatzia izan, ametitzen du gaur egungo irakurketarik, Larraitx Ariznabarreta filologia eta shakespeareazaleak programaren lehen saioan, «Itzultzailearen Sukaldea I»⁴ ekitaldian aipatu zuenez. Obrak kanon berrietatik begiratu eta berrinterpretatzeko aukera ematen du nabarmen, eta gaur egungo teoria postmodernoetatik aztertzeko ere aberatsa da. Gizarte patriarkalaren kritikarako elementuak ditu, irakurketa ezin gaurkoagoak egin daitezke genero-ikuspegitik.

⁴ http://www.eizie.eus/uda_ametsa/sukaldea1

Uda-gau bateko ametsa

Sartu TESEO, HIPOLITA, FILOSTRATO eta haien segiziokoak.

TESEO

Horra, Hipolita eder, gure eztei-ordua
nola ari den hurbiltzen. Lau egun gozo barru
beste ilargi bat dugu. Ai, baina, zein geldiro
murrizten zaigun zaharra, gerokotuz desirak,
nola amaorde edo alargun jabetuak,
gazte baten ondarea higatuz ezarian.

HIPOLITA

Lau egun agudo dira gauean murgilduko,
agudo lau gauk denbora ametsez pasarazi,
eta goitik ilargia, zilar-arku bat nola
ortzian tenkatu berri, egongo da guri so
ezkon-jaien gau horretan.

TESEO

Zoaz hor, Filostrato:
atenastar gazteria akuilatu festara;
piztu bozkarioaren izpiritu bipila;
igorri malenkonia hilen ehorzketara,
ezen lagun zurbil hori giroz kanpo da jaian.

Irten FILOSTRATO.

—Hipolita, gorteatu zaitut neure ezpataz,
eta zure maitasuna lortu zu zauriturik.
Ezkontzea, baina, beste trenpu batez nahi dut:
ospakizun hotsandikoz eta jai-bozkarioz.

Sartu EGEO, HERMIA, LISANDRO eta DEMETRIO.

EGEO

Zoriontsu biz Teseo, gure duke bikaina!

TESEO

Eskerrik asko, Egeo. Zer berrirekin zatoz?

EGEO

Arrenkuraz eta kexuz beterik natorkizu,
neure haur, neure alaba Hermia salatzer.

—Zatoz hona, Demetrio. —Ene jaun noble hori,
gizon hau dut baimendua harekin ezkontzeko.

—Zatoz zu orain, Lisandro. —Bada, ene jaun ona,
gizon honek dit sorgindu alabaren bihotza.

—Zuk diozu, bai, Lisandro, eskaini mila neurtitz,
eta harekin trukatu hainbat maite-opari.

Leihopetik diozu zuk ilargitan kantatu
ahots faltsuz bertso berri maitasun faltsuzkorik,
haren irudimenaren sentipena zeuretu
zeure ilezko besokoz, eraztun, apaingarriz,
kutixiz, pitxiz, buketez, goxokiz, hala baita
noski erraz menderatzen gazte zaildu gabea.

Maltzurkeriaz duzu zuk liluratu gaixoa,
eta hark niri zor didan esanekotasuna
seta gaitz bihurrarazi. —Bada, ene jaun ona,
bego horretan harena: baldin ez badu hemen
zure aurrean onartzen senartzat Demetrio,
Atenasko antzinako legea dut eskatzen;
enea denez alaba, eskupean dut hura:
edo jaun zaldun honentzat izango da, edota
bertan hil bedi herioz, legearekin ados
horixe baitagokio honelako auzian.

TESEO

Zer diozu zuk, Hermia? Kontu egizu, neska:
jo ezazu zeure aita jainko baten gisako;
gutziz ederrik hark zaitu zaren bezala sortu
argizariz egindako bere moldea nola,
hark irarri eta haren nahimenaren pean,
irudi hori gorde zein bertan desegiteko.
Demetrio guttiz duzu jaun zaldun egokia.

HERMIA

Lisandro ere hala da.

TESEO

Izatez, hala da, bai,
baina oraingo kasuan, aitaren bozka gabe,
bestea hartu behar da bietan egokien.

HERMIA

Ai balu begiratuko aitag ene begioz.

TESEO

Hobe zureok balira harenez zentzatuko.

HERMIA

Arrenka dizut eskatzen, jauna, barka nazazun.
Ez dakit zerk ote didan ausardia hau eman,
ez eta zer kalte duen ene begiruneak
kexuka zuri honela barrena agerturik,
baina erregutzen dizut garbiro esateko
okerren zer dagokidan niri auzi honetan,
ez baldin badut senartzat Demetrio onartzen.

TESEO

Edo hiltzea herioz, edo bertan uztea
sekula eta betiko gizarte-bizitzari.
Hargatik, Hermia eder, egin desiroi muzin;
ohartu zein gazte zaren, aztertu sentipenok,
ea —aitaren hautua hartu gaberik aintzat—
prest zauden eramateko mojaren abitua,
betiko giltzapeturik klaustro goibel batean,
ahizpatasun antzuan bizialdi guztiko,
himno-kantari ilargi hotz fruitugabeari.
Hirutan doatsu dira sentipenak garaituz
gai direnak jasateko birjinbide latz hori;
munduan, baina, arrosa lurrin-irazia da
adu hobekoa ezen ez ukigabe dena
hazi, bizi eta hiltzen dohatasun soilean.

HERMIA

Hala haziko, biziko eta hilko naiz ni, ene jauna,
birjintasuna inola ere opa baino lehenago
jaun goren horri. Gogoz besteko uztarri behartuari
ene arimak ez dio nahi jabetasunik aitortu.

TESEO

Hartu denbora eta hausnartu; hurrengo ilberrirako
—maitearekin bion arteko kidetasun eternala
lotura-bermez zigilatzeke eguna baitugu hura—...
Egun hartara heltzean, edo herioz hiltzeko zaitetz,
zeure aitaren desirei kontra egiteagatik presta,
edo senartzat haren hautura Demetrio onartzeko;
edo betiko zin egiteko Dianaren aldarean
bizimodu bat urri-latz eta bakardade zurrekoa.

DEMETRIO

Amore eman, Hermia ezti. —Eta, Lisandro, makurtu
zentzu galduko eskari hori ene zuzen ziurrera.

LISANDRO

Zeurea duzu zuk, Demetrio, aitak dizun maitasuna;
uztazu niri Hermiarena: ezkon zaitetz aitarekin.

EGEO

Hara Lisandro burlaz txantxati! Ene maitasuna du, bai,
eta enea den hori dio ene maitasunak opa.
Eta, enea denez Hermia, hartaz dudan zuzen oro
gutzizko gogo betean dut nik Demetriogan ezartzen.

LISANDRO

Jauna, ni nauzu hura bezain duin etorkiaren aldetik;
jabegoz ere paretsu biok. Gainditzen dut maitasunez;
ondarez, berriz, molde orotan hain maila onean nago,
non ausaz baitut nik abantaila Demetrioren aldean.
Eta —hau baitut gehiagotzat nik gala guztiok baino—
neure alde dut Hermia guztiz ederraren maitasuna:
zergatik ez dut, bada, egingo neure zuzenaren eske?
Demetrio zen —ekar dezadan gaur hori haren burura—
maitelanetan hasi Nedarren alaba Helenarekin,
eta gogatu; geroztik dama ezti horrek zintzo baitu
maitasun sutsuz, idolatriaz maite-gurtzen bihotz osoz
gizon nabarmen eta erabat gogo-aldabera hauxe.

TESEO

Aitor dezadan entzun nuela zerbait zuk diozunetik,
eta pentsatu hitz egitea Demetriorekin hartaz;
alta, gainezka egonik neuri dagozkidan egitekoz,
oroimenetik joan zitzaidan. —Baina zatoz, Demetrio.
—Eta, Egeo, zatoz zu ere; erdu, zatozte enekin:
apartean dut nik emateko ikaskizun bat biontzat.
Zuk, berriz, kasu, Hermia eder, presta zaitez berehala
zeure apetak egokitzen aitaren desiretara;
ezen, bestela, atenastarron legeak zaitu behartzen
—ezin baitugu lege astuna inola ere arindu—
heriotzara, edo hartzera zinpeko bakar-bizitza.
—Zatoz ondora, oi Hipolita; ongi al zaude, laztana?
—Enekin erdu, ea, Egeo eta Demetrio, otoi:
badut zuentzat eginkizun bat gure eztei-jaietako,
eta nahi dut hitz-aspertu bat egin zuekin biokin
oso gertutik hartzen zaituzten zerbait delarik hizpide.

EGEO

Eginbidean guztiz gogotsu zure ondotik goaz gu.

Irten guztiak LISANDRO eta HERMIA izan ezik.

LISANDRO

Zer duzu, laztan? Zergatik dago zure musua hain zurbil?
Nolatan dira horko arrosak hain ere bizkor zimeldu?

HERMIA

Euri eskasez, inondik ere, bai bainezake halakoz
neure begien ekaitz latzetik parrasta bizirik horni.

LISANDRO

Ai ene! Zinez, betiere dut nonahi nik irakurri,
bai eta entzun ere zeinahi ipuin zein istoriotan,
maitasun zintzo baten bidea ez zela inoiz leuna;
dela zelako maitakide bat odolez bestelakoa...

HERMIA

Bai tamalgarri! Lar gora izan behekoari lotzeko.

LISANDRO

Edo, bestela, desegokia urteei dagokienez...

HERMIA

Bai penagarri! Lar zahar izan gazteari uztartzeko.

LISANDRO

Edo, bestela, lagunen mende egotea hautespena...

HERMIA

Erdiragarri! Maite-hautua inoren begien baitan.

LISANDRO

Edo, hautuan bihotz-kidetza halere izanez gero,
gerrak, Heriok edo gaitz batek zuten setiatzen hura,
bilakaturik instant batean galkor, nola baita hots bat;
itzal bat nola arin; iheskor, amets hutsal bat irudi;
labur, nola den tximistargia gau ikatz kolorekoan,
deblauki hortxe danba baititu zeru-lurrak bistaratzen,
eta inork «Han!» oihukatzeko beta ere eman gabe,
ilunak bere ahutz beltzera irensten baitu guztia:
dirdai biziak hain dira tanpez arras distiragabetzen.

HERMIA

Hori badute sufritu beti maitale finek munduan,
hala du noski garbi ezarri lege zorrotzezpatuak.
Dezagun, bada, har proba latz hau pazientzia zuhurrez
—hagitz baitugu maitariengan ohiko sufrikario—
maitasun-kontu arruntzat, nola uste, amets, hasperenak,
irrika eta malko sarriak, bihotz-zoramenaren lor.

LISANDRO

Arrazoi ona. Adizu, beraz, Hermia bihotzekoa.
Izeba bat dut, alargun maratz, senar zuenari esker
ondasuntsua, eta jakizu ezen ez duela haurrik.
Zazpi legoaz haren etxea dago Atenastik urrun;
izeba horrek beti nau hartu ni bere seme bakartzat.
Hantxe gintezke, Hermia laztan, ezkon biok elkarrekin:
atenastarren lege zorrotzak ez du leku hartaraino
guri jazarriz heltzerik. Baldin, beraz, zuk maite banauzu,

egizu bihar aitarenetik iluna denean ihes,
eta basoan, hiritik irten eta legoa batera,
—ni non topatu zintudan behin Helenarekin zeundela,
hara bilduak,jai-lege denez, maiatz-goiz bat ospatzera—,
hantxe egongo natzaizu ni zain.

HERMIA

Ene Lisandro laztana!

Zin degizut nik, Cupido eta haren arku bortitzenaz,
haren gezirik onenaz —buru zorrotza urrez duenaz—,
Venusen usozuri ederrenxalotasunaren bermez,
arimak lotuz maitezko lanak sustatzen dituen horrez,
su hartaz zeinak baitzuen hartu Kartagoko erregina
troiar maltzurra belape hartan zelako alde egina—,
gizonek inoiz mundu honetan hautsiriko zin guztiez,
—ugariago emakumeek eginak baino, izatez—,
esan didazun leku horretan, aipatu duzun orduko,
huts egin gabe naizela bihar zurekin ni elkartuko.

LISANDRO

Eutsi hitzari, ene laztana. Hara, hor dator Helena.

Sartu HELENA.

HERMIA

Jainkoak guarda, Helena eder, nondik nora zabilzkigu?

HELENA

Eder diozu? Eder hitz hori ez duzu ene eredu.
Zure ederra du Demetriok maite: bai eder atsegin!
Zure begiak, izar oparo; mihia, berriz, aire fin,
hegatxabala artzain batentzat den baino gozatsuago,
noiz ere duten gari berdeak eta elorri-pipilek aro.
Gaixotasuna kutsakorra da: ailu graziak hartatik,
kutsa dakidan niri zurea, Hermia, joan aurretik;
belarri honi, zure ahotsa; begi bioi, zure soa;
ene mihiak zuretik luke hartuko soinu gozoa.
Enea balitz mundu osoa, Demetrio utziz kanpo,
gainerakoa nuke emango zure lekuan jartzeko.
Oi, irakatsi nola duzun zuk so egiten, eta nola
Motz duzun lotzen Demetrioren bihotz-hegada zabalara.

HERMIA

Beltzuri diot egiten, eta berdin maite nau halere.

HELENA

Irakatsiko ahal dit horrek irri egiten dotore!

HERMIA

Ernegazioz dut hartzen, eta hark, berriz, ni amodioz.

HELENA

Ailute ene otoitzek ere halako indarra inoiz!

HERMIA

Zenbat eta ni gaitzituago, hura ene zaleago.

HELENA

Zenbat eta nik begikoago, hura ene etsaiago.

HERMIA

Txoratu bada, ez da, Helena, ene errua batere.

HELENA

Ez, baizik zaren eder horrena; ainu erru hori neure!

HERMIA

Lasai, Helena; ez du gaurgero ni ikusterik izango,
Lisandro eta biok baitugu hemendik ihes egingo.
Lisandro begiz jo artean zen, aitor dezadan egiaz,
paradisu bat bezalakoa ene irudiz Atenas.
Ai ene, gero: maite dudanak hain ditu grazia finak,
non egin baitu zeru zenetik infernu jasanezin bat!

LISANDRO

Zuri dizugu, orain, Helena, zertan garen agertuko.
Bihar gauean —Febek goratik, egoki zaion orduko,
bere behatze zilarrezkoa jartzean ur-mirailean,
perla likidoz apainik jantziz belar izpiak zelaian,
tenore horrek maite-ihesak baititu isilperatzen—,
dugu Atenas behin betiko urrun uztea pentsatzen.

HERMIA

Eta basoan—non guri bioi sarri baitigute eman
udaberriko lehen liliek ohe eder bat non etzan,
barrenok hustuz geure arteko isilmandatuen gozoz—,
Lisandro eta biok batuko gara gogoz eta asmoz.
Hortik aurrera, hiritik soak ditugula aldaratzen,
hasiko gara lagun berriak arrotz artean bilatzen.
Adio zuri, jolaslaguna: gugatik otoitz egizu.
Merezi duzun zorte on hori Demetriok bekarkizu.
—Eutsi hitzari, Lisandro: beude baraurik gure begiak
maitale finen janariz, bihar doi jo arte gau-erdiak.

LISANDRO

Hitzean nago, ene Hermia

Irten HERMIA.

Helena eder, adio;
Zu hartaz bezain maitemindurik bego zutaz Demetrio!

Irten.

HELENA

Zein diren batzuk beste batzuen aldean zoriontsuak!
Atenastarrek jotzen naute ni Hermia bezain edertzat.
Zertako, baina? Ez baitu uste hala denik Demetriok;
Hark ez du nahi jakin hain garbi dakiena beste orok.
Huts egiten du hala grinatuz Hermiaren begi-soaz,
eta nik berdin bera miretsiz dohain ugarien kausaz.
Kaskarren eta doilorren hori, ezein balio gabea,
amodioak bihur dezake bikaintasun, dohain, era;
amodioak ez du ikusten begiez, gogoaz baizik:
Kupido dute noski margotzen hegaldun baina itsurik;
zetzua zer den haren gogoak den gutxienik ez daki:
hegalek eta begirik ezak oldar zorora zuzenki.
Amodioa haurtxo bat dela jo izan da beti berdin,
hain sarri baitu uste ustelez aukeratzean huts egin.
Haurtxo maltzurrek jokoan nola duten elkar engainatzen,
hala Kupido haurtxoa ere zin-hausle da non ere den.

Demetriok dit, begia jarri arte Hermiaren soan,
txingor halako zin-jasazekin enea zela osoan,
eta, txingorrok sentitzerako Hermiaren zerbait bero,
horra hor urtu eta desegin zin-erauntsi oro.
Esango diot nola Hermia ihes egitekoa den;
orduan baietz bihar gauean basora etorri men-men
haren atzetik. Tira, halako berri-emateagatik
nik esker onik jasotzen badut, ez da gutxi harengandik.
Hantxe dut, baina, neure samina aberasteko asmoa,
hura ikusiz, hala heltzean nola uztean basoa.

Irten.

IRASAGAR

Konpainia guzia al da hemen?

BARREN

Hobe zenuke orotara deitu, banaka, gidoiaren arabera.

IRASAGAR

Hemen duzue bakoitzaren izena, egokiro esleitua atenastar jendearen artean, duke-dukesen aurrean jokatzeko eztei-gaueko gure txolartean.

BARREN

Lehenik, Peru Irasagar gurea, esan zer dugun antzezgai; gero, irakur itzazu komedianteen izenak, eta doala aurrera kontua.

IRASAGAR

Hara, zera dugu gaia: «Komedia ezinago lazgarria, Piramo eta Tisberen heriotza ezinago krudela».

BARREN

Gutziz antzezlan bikaina, alajainetan, eta jostagarri ederra. Deitu, bada, Peru Irasagar gurea, komediantek zerrendatik. Jaunok, jarri herrenkadan.

IRASAGAR

Erantzun deitu ahala. Xanti Barren ehulea.

BARREN

Hemen prest. Esazu zer rol dudan, eta segi aurrera.

IRASAGAR

Zu, Xanti Barren, Piramo izango zara.

BARREN

Zer da Piramo? Maitari ala tirano?

IRASAGAR

Maitari, maitezko txeraz bere buru hiltzaile.

BARREN

Horrek dizkit zenbait malko eskatuko tauletan; hartara ezkerro, kontu egin diezaiela jendeak beren begiei; ekaitzak jariaraziko ditut, samina dut jokatu hein-heinean. Tira: aldartea, halere, tiranotako dut nik; Herkules bat antzez nezake bitxiro, zerbait erraiak urratzekoa, bazter guztiak zarrastatzekoa.

Suminezko zafradak
eraginik zirrarak
espetxeen sarrailak
hausteko hainbeste.
Eta Feboren orgak,
hain distiratsu gorak,
patuaren asmoak
hala honda ditzake.

Ederra, bai jauna! —Orain, izendatu besteak. —Herkulesen eitea da hori, tirano batena; maitari bat samintsuago da.

IRASAGAR

Patziku Txirul hauspo-konpontzailea.

TXIRUL

Hemen, Peru Irasagar.

IRASAGAR

Txirul, Tisberena egin behar duzu zuk.

TXIRUL

Zer da Tisbe? Zaldun ibiltari bat?

IRASAGAR

Piramok maitatu behar duen dama duzu.

TXIRUL

Ez, alafede, ez eman emazte-rolik niri; bizarra ari zait hazten.

IRASAGAR

Berdin dio: mozorroz jokatu duzu, eta nahi bezain ahots mehez hitz egin dezakezu.

BARREN

Aurpegia gordetzerik badaukat, utzi niri Tisbe ere jokutzen; ahots itsuski mehez dut hitz egingo. «Tisne, Tisne»; «Ai, Piramo ene! Ene Tisbe laztana, bihotzeko ene dama!».

IRASAGAR

Ez, ez, Piramo behar duzu zuk jokatu, eta zuk, Txirul, Tisbe.

BARREN

Tira, segi.

IRASAGAR

Txantxon Gosekil joslea.

GOSEKIL

Hemen, Peru Irasagar.

IRASAGAR

Txantxon Gosekil, Tisberen amarena jokatuko duzu zuk.
—Manex Moko eltzegilea.

MOKO

Hemen, Peru Irasagar.

IRASAGAR

Zuk, Piramoren aitarena; nik neuk, Tisberen aitarena.
—Xamar zurgina: zuk, lehoiarena. —Horra, bada, antzezpena listo hainbestez.

XAMAR

Idatzia al duzu lehoiarena? Otoi, hala bada, emadazu, motela nauzu-eta ni ikasten.

IRASAGAR

Hitzetik hortzera ari zaitezke, ez baita orro egitea besterik.

BARREN

Uztazu lehoiarena egiten ere: orro egingo dut; orro, giza bihotz oro astintzeko lain; orro, halako gisan, dukeak esango baitu: «Egin beza orro berriro, egin beza orro berriro».

IRASAGAR

lkaragarriegi arituz gero, izua eragingo diezu dukesari eta damei, eta garrasika hasiko dira. Arrazoi nahikoa bertan urka gaitzaten guztiok.

GUZTIAK

Jo eta bertan urkatu, amaseme guztiok.

BARREN

Bai horixe, adiskideok: horrela izuz ateraz gero damak beren senetik, ez dute izango beste aburubiderik gu urkatzea baino. Nik, ordea, ahotsa argal apaldu, eta hain emeki egingo dut orro, nola usakumetxo batek; gozo-gozo egingo dut orro, urretxindorak nola.

IRASAGAR

Ez da zuretzat egoki Piramoren rola besterik; aurpegi eztiko gizona baita Piramo; gizon egokia, uda-egun batez ikusi ohi den tankerakoa; dotorezia handiko gizon xarmagarria: nahitaez behar duzu, bada, zuk egin Piramorena.

BARREN

Egingo naiz, bada, horren kargu. Zer bizar nuke onena hori antzezteko?

IRASAGAR

Tira, zeuk aukeratu.

BARREN

Ez dakit zein jantzi: edo harako bizar lasto-kolorea, edo beste laranja-marroixka hura, edo gorrindola. Edo frantses koroaren koloreko beste hura, hori-horia dena.

IRASAGAR

Frantses koroa horietatik zenbaitek ez dute ilerik batere jada; hartara, musu-garbi jokatuko duzu. Hor dituzue, baina, zeinek bere jokatu beharra; eta arren eskatzen dizuet, eta biziki erregutzen, ikasiak izateko antzezgaiok bihar gauerako; eta enekin elkartzeko jauregiko basoan, hiritik milia batera, ilargipean. Han dugu

entseatuko, zeren, hemen hiri barruan elkartuz gero, atzetik etorriko baitzaigu jendea, eta agerian geratuko zer ari garen. Bien bitartean, nik eskuarte-zerrenda bat idatziko dut gure antzezlanak behar dituenekin. Otoi, ez huts egin.

BARREN

Han bilduko gara, eta hala aukera izango guztizko irrits gordin eta kemen biziz entseatzeko. Saiatu gogor; eutsi goiari. Adio.

IRASAGAR

Dukearen haritzean dugu hitzordua.

BARREN

Ongi da; kale egiten duena, egin du harenak.

Irten.

Sartu, bakoitza alde batetik, MAITAGARRI BAT eta MATTIN.

MATTIN

Hara, izpiritu! Nondik nora zabilta?

MAITAGARRIA

Mendien eta ibarren gainetik,
sastraketan, sasietan zehar,
parkeen eta hesien gainetik,
uretan eta suetan zehar,
noranahi nabil ni,
arinago ilargi-bola baino;
maitagarrien erreginaren zerbitzari naiz,
landak pizteko haren tantakaz ihintzaren jaiz;
sanjose-sanlore garaiak ditu zaintzaile fin hark;
urrezko haien gainjanzkietan han-hemen titak:
hauek errubi, maitagarrien dohain xaloak,
orezta bitxi non diren bizi haien gozoak.
Behar dut bildu ihintz tantatan noski aletza,
perlaz jantzteko lili-belarri gordin bakoitza.
Adio, bada, izpiritu sor, amaitu dut zeregina;
Aurki da hemen, elfoak lagun, maitagarri-erregina.

MATTIN

Erregek jaia du antolatu hemen arratsetik hara:
kasu ez dadin erregina hel inola haren bistara;
Oberon baitu sumin bizitan guztiz ere iratua,
zeren eta hark orain baitauka bere mirabe hartua
mutil eder bat, noizbait ostua indiar errege bati.
Halako ume maitagarririk ez du oraino atxiki,
eta Oberon jeloskor dabil: nahi luke mutil fina
segizioko zaldun eramane oihan birjinetan barna.
Erreginak du, ordea, jada, mutil zoragarri hori
lore-koroaz jantzirik egin guztizko bere pozgarri.
Ez dira, bada, inoiz elkartzen biak baso-zelaietan,
iturri garden ez izar-argi distira-izpitsuetan,
baizik hain dira gogor liskartzen, non elfoak, izaturik,
bizkor baitira ezkur gainetan gordetzen haien bistatik.

MAITAGARRIA

Edo itxuraz naiz ni tronpatu eta nahasi erabat,
edo zu zara iratxo maltzur eta gaizto hori zeinak
Mattin Onpuska baitu izena; ez al zara menturaz zu
herrietako neskei diena eragiten hainbat izu,
esnea gainez gabetzen eta eiherak urritsu uzten,
eta apetaz etxeko andre estua larriagotzen,
baita inoizka aparrik gabe motel uzten edaria,
gau-bidaztiak galbideratzen, haien kaltez zuk irria?
Galtxagorri zein iratxo maite deritzutenei diezu
zuk zeuk egiten behar den lana, eta haiek bai zortetsu:
Ez ote zara diodan hori?

MATTIN

Zuzen zabilta, egia;
Ni naiz harako gau iluneko ibiltari jostaria.
Olgetaz diot nik Oberoni irria eginarazten,
zaldi indabez gizen-gizen bat dudalarik engainatzen
behoka gazte baten itxuran irrintzika ezkututik;
edo zelatan egoten nauzu atso baten katilutik,
txermen erre bat banintz bezala, halakoaren gustura,
eta, hark dzanga edan orduko, hor naiz plaust jauzten kanpora,
utzirik haren papar zimela garagardotan igeri.
Amona xahar zuhur bat nola, kontu triste bat kontari,
hiru hankako aulkizat noski nauen tronpaturik hartzen,
popa azpitik kentzen natzaio, eta hantxe da abailtzen,
«kontxo!» eginez espantu handiz, eta han hasten eztulez;
lehertzen baita lagunartea eskuak gerrian barrez.
Bozkariotan iji-ajaka, bihotz-zinez dute esan
jostagarri bat ederragorik inoiz ez dela han izan.
Aire, ordea, maitagarri fin, hor non datorren Oberon.

MAITAGARRIA

Eta hor ene andre goiena. Ezin hona gabe egon!

*Sartu, alde batetik, OBERON, bere segizioarekin; bestetik, TITANIA,
berearekin.*

OBERON

Elkartze gaitz ilargitan, Titania harroa.

TITANIA

Zer, Oberon jeloskorra! Maitagarriok, aire:
zin egin dut ez gaurgero hartzea ohaidetzat.

OBERON

Zaude, purtzil haizetsua: ez al naiz zure jauna?

TITANIA

Zure andrea naiz, beraz; baina badakit nola
maitagarrien lurretik ihes eginik zaren
Korinen itxuran egon hantxe ordu guztiez,
xaramela jotzen eta maite-bertsoak jartzen
Filida amultsuari. Zer zara ari hemen,
Indiako azken bazter mortutik etorria?
Ezen beste, alafede, amazona bipila,
zure dama oski-luze, maitale gerlaria,
Teseok du emaztetzat hartuko, eta noski
zatoz ohe-poza eta ongia opatzera.

OBERON

Lotsagabe ote zara ausartzen, Titania,
Hipolitarekiko nik dudana salatzen,
jakinik Teseorekin zer duzun dakidala?
Ez al zenuen aldendu gau dirdaitsu batean
Perigeniarengandik, zuela gogatua?
Eta Egle ederraren fedea hautsarazi,
eta berdin Ariadna zein Antioparena?

TITANIA

Irudipenon sorburu jeloskeria duzu,
ez baikara inoiz, uda berritu denez gero,
elkartu gu ezein mendi, ibar, oihan, larretan,
iturri lausadun edo erreka lezkatsutan,
ez eta itsasoaren ertz bateko hondartzan,
kiribilez dantzatzera haize txistukarian.
Zure liskarrokin, baina, giroa duzu hautsi,
eta hargatik haizeek, gu hauspotuz alferrik,

mendekuz dute itsaso barrenetik xurgatu
hainbat laino satsu, zeinek, lurrera eroririk,
hain baitituzte harrotu ibaien jarioak
nonberen uharketatik gainezkatu baitira.
Idiak du uztarritik alferrik tira egin;
izerdi hutsa goldean, eta arto berdea
bertan da usteldu, gazte artean bizar gabe.
Eskorta huts-hutsik dago zelai urez itoan;
beleak dira gizendu ardi sarraskituez;
errota-jokoa horra lokatzez estalia,
eta belaze joriko labirinto bitxiak
orain dira urrats faltaz ezin bereizizkoak.
Gizaki hilkorak horra neguaren huts-minez;
ez da gauen gozagarri eguberri-kantarik,
eta goitik ilargiak, uren gobernatzaile,
amorruez zurbil, airea du guztiz melatua,
erreuma-gaitzak daitezen hainbatez ugaritu.
Giro makur horrek joak, urte sasoiak oro
tankera aldatuz doaz. Izotz kopet-zuria
arrosa gorriminaren altzo freskora jausten,
eta negu zaharraren lei-koroa mehean
udako pipil gozoko xingola urrintsu bat
burla-kutsuz da paratzen; udaberria, uda,
udazken birkimatua, negu sumina, dira
bestela jantzi-berritzen, eta mundu zurtua,
berrien berri, ez daki jada zein zein den ere.
Eta zorigaitz-ondore ugari hori dator
gure ika-mika eta istilu honetatik,
jatorrian gu baikara zorigaitzon guraso.

OBERON

Konpon ezazu, orduan; zerorren baitan dago:
Ez du zertan Titaniak bere Oberon gaiztu.
Zer dut eskatzen?: mutiko sehaskatik ostu bat
ene morroi izan dadin.

TITANIA

Etsi beharko duzu:

ez du lur xarmatu honek haur horrenik balio.

Ene gurtzakoa zuen mutiko horrek ama,
eta, India aldeko gau-giro lurrintsuan,
sarri gara elkarrekin berriketan aritu,
eseririk Neptunoren hondartza horietan,
uretan doazen ontzi merkatariei beha,
irri eginez ikusiz bistara sortzen belak,
bapo sabel-handiturik haize bipilarekin.

Haien antzera hor ditu, igerilari eder,
ene gurrak, haurdun ezkutaritxo finaz,
ontzi horien ildotik lurrak oro korritu,
oparitxoak ekarriz eta berriz itzuliz,
bidaia batetik nola, oparo hornitua.
Hilkor izaki, ordea, mutilaz da ama hil;
harengatik dut nik, bada, haur eder hori hazten,
eta amagatik ez naiz hartatik bananduko.

OBERON

Luzaro al zara oihan honetan egoteko?

TITANIA

Ausaz, gaurtik Teseoren eztei-eguneraino.
Gogo otzanez bazatoz dantza-ingurutzora,
ilargi-ospakizunak ikustearren, erdu;
bestela, utzi bakean, nik zuri bezalaxe.

OBERON

Emadazu mutil hori, eta zurekin noa.

TITANIA

Erreinua, haren truke, gutxi. Maitagarriok!
Haserre bide dukegu, hemen jarraituz gero.

Irten TITANIA segizioarekin.

OBERON

Zoaz, bada, noranahi: ezetz utzi baso hau
nik ordaina eman gabe irain latz honengatik.
—Mattin amultsua, zatoz. Gogoan duzu nola
behinola, nengoela harralde goi batean,
entzun nuen sirena bat, izurde baten zaldun,
hain harmonia eztizko xuxurla bat egiten,
itsaso zakarra baitzen haren kantaz jabaldu,
eta zenbait izar jalgi esferetatik zoro,
uhandrearen soinura?

MATTIN

Bai, jauna, gogoan dut.

OBERON

Aldi hartan berean dut, zuk ezin, nik ikusi,
ilargi hotzaren pean lurrean gaindi hegan,
Kupido armak harturik. Jomuga du hautatu
bestal txit eder bat bere sortaldeko tronuan,
eta arkutik du jaurti zorrotz maite-azkona,
ehun mila bihotz ere litzakeena zula.
Baina Cupidotxoaren azkon sutsua hara
iraungi ilargi urtsu, xahuaren izpitan,
eta hala da gurtzaile inperiala irten,
birjinazko gogoetan, bihotz-katetik aske.
Ni nintzen ohartu, baina, non zen gezia jausi,
jo baitzuen loretxo bat sortaldeko lurretan;
lehen zuri-zuri; orain, gorri maitasun-zauriz,
dontzeilek baiteritzote «maitasun lelotua».
Lor ezazu lore hori, eta itzul nigana
lebiatanak igeri dagien bezain zalu.

MATTIN

Gerriko bat dut jarriko lurraren jira-biran
berrogei minutuan doi.

Irten.

OBERON

Zuku hori eskuan,
Titania lokaturik harrapatuko, eta
hantxe diot isuriko begietan tantaka.
Esnaturik hurrenik hark ikusten duen zera,
dela lehoi, dela otso, dela hartz, dela zezen,
dela tximu muturluze, dela tximino maratz,
hari dio erasoko amodiozko karrez.
Gero, kendu baino lehen intxixua begitik,
badut-eta hartako gai den beste belartxo bat,
hor dut limurtuko niri eskaintzera pajea.
Nor dator hona, ordea? Ikusezina naiz ni:
adi egongo naiz, bada, zer solas darabilten.

Sartu DEMETRIO, HELENA atzetik jarraika.

DEMETRIO

Ez zaitut-eta nik maite, ez zakizkit zu jarrai.
Non duzu Lisandro, non da Hermia eder fina?
Bataren xerka nabil ni, besteak nau xerkatzen.
Esan didazu zirela baso honetan gorde,
eta hona ni lazturaz urraturik hementxe,
ezin aurkiturik inon bihotzeko Hermia.
Uztazu bakean, beraz; zoaz zeure bidean.

HELENA

Zuk nauzu, zuk, erakarri, iman bihotz-latz hori!
Ez duzu, baina, burdina erakartzen, nik baitut
altzairu finez bihotza: ez erakarri hala,
eta baietz kendu niri zugarako jaidura.

DEMETRIO

Gogatzen ote zaitut nik, edo galant mintzatzen?
Ala, aitzitik, zintzoki egia garbiz dizut
esaten zu maitatzeko, ezetz, ez naizela gai?

HELENA

Eta horregatik zaitut are maiteagotzen.
Zeure txakurtxo nauzu; zenbatez, Demetrio,
gogorrago zuk astindu, hanbatez nik zu kutun.
Halakotzat har nazazu, mespretxa nazazu, jo,
bazterrean utzi, baina emadazu baimena,
ni duin ez izanagatik, ondotik jarraitzeko.
Zein leku txarragoa nik zure maitasunean
—eta halere guztizko ohore, enekiko—,
ezen zuk erabiltzea zeure txakur gisara?

DEMETRIO

Ez tentatu gehiegi ene barneko herra;
aski baitut gaizkitzeko zuri so egitea.

HELENA

Berdin nauzu ni gaizkitzen zuri ez so eginez.

DEMETRIO

Zeure lotsa ona duzu zuk jartzen hor zalantzan
hiritik alde eginik eta hala gomendaturik
maite ez zaituen baten esku eta gurara,
kontu egin gabe, xalo, gauaren arriskuei,
leku jendegabe honen aholku makurrari,
birjintasun-altxor fina duzularik jokoan.

HELENA

Zure bertutea dut nik salbagiri, ez baita
hau gaua, zure aurpegi hori dakusadala;
ez zait, beraz, iruditzen nagoenik gauean.
Ez du falta baso honek konpainia zabalik,
enekiko zu baitzara mundu zabal guztia.

Zertan esan, bada, inork bakarrik nagoela,
mundu guztia dudala hortxe niri begira?

DEMETRIO

Zugandik naiz itzuriko eta sasitzan gorde,
eta hor zaitut utziko basapiztien mende.

HELENA

Basatiena ez da zu zaitudan bezain gogor.
Zoaz nahi duzunean. Alda bitez kontuak:
Apolo ihesi, eta haren atzetik Dafne;
usoa grifo-ehiztari, eta orein otzana
tigreari oldarturik. Alferrik, ai, oldarra:
izutia ehiztari, bihoztuna ihesi.

DEMETRIO

Aski dugu horrenbestez: utzazu joan nadin;
edota, jarraituz gero, ez uste izan ezen
kalterik gabe basoan utziko zaitudanik.

HELENA

Ai, tenpluan zein hirian, eta zelaian berdin,
kalte egiten didazu. Mesedez, Demetrio!
Zeure bidegabekiz duzu ene sexua belzten:
maitelanik ezin egin, gizonekin paretsu;
gu gorteagai garelarik, ezin guk gorteatu.

Irten DEMETRIO.

Enetzat, zuri jarraituz, infernua zeru da:
bizi-hiltzea hain maite dudan horren eskura.

Irten HELENA.

OBERON

Bihotzez adio, ninfa. Aurki ibili baietz
zu iheska eta hura zure atzetik maitez.

Sartu MATTIN.

Ba al dakarzu lorea? Ongi jin, bidaiari.

MATTIN

Bai jauna, hementze duzu.

OBERON

Mesedez, emadazu.

Ibaiertz bat bada non denbasa-ezkaia pujan,
udaberri-lili eta bioletak kulunkan,
abaro jori dutela atxapar urrin-fina;
musketaz, otso-laharrez, arrosadi bikaina.
Han ohi du Titaniak lo egin gaualdian,
liliotan lokarturik dantza-bozkariotan;
han du sugeak botatzen larru esmaltezkoa,
maitagarri bat janzteko txit neurri onekoa.
Honen zukuaz dizkiot begiak igurtziko,
eta fantasia dorpez leporaino beteko.
Har ezazu zuk xorta bat, eta jorra basoa.
Atenastar dama bat da maiteminak txit joa
gazte destainatsu batez: begiak mutilari
busti, baina erne, gero: dezala dama hori
ikus hortxehark lehenik. Ezagutuko duzu,
atenastar jantziz nola den dotore-galatsu.
Behar duzu utzi, kasu, joago maiteminaz
mutil hori neskaz orain neska den baino hartaz.
Eta zatoz berriz hona oilarrak jo orduko.

MATTIN

Zaude lasai, jauna, zintzo dut ordena beteko.

Irten.

Sartu TITANIA, segizioarekin.

TITANIA

Orain, biribilketa bat eta xarma-kanta bat;
gero, zoazte hemendik minutu heren batez:
batzuk, harbeltzak hiltzera arrosa-pipiletan;
batzuk, hegal larru-finak txontei guduz kentzera
elfotxoan kapatako; bestetzuk, isiltzera
ontz zaratatsua, uluz baita hasten gauero
zurturik gure bitxiaz. Kantuz sehaskatu ni;
gero, ekin zereginei, har dezadan atsedean.

Maitagarriak kantari.

Zuek, suge orbantsu mihi bikoitzeko,
sagarroi arantzatsu, ez egin bisita;
uhandre eta musker, ez izan kalteko,
ez ezazue gure erregina zizta.
Urretxindorra, txioz ari,
lotako kanta kantari,
txiru-txirulari, txirulari:
ez bedi minik,
ez intxixu gordinik,
hel gure andre amultsuagana.
Gau on, bada: lotxo hor da.
Armiarma ehule, ez hona etorri;
ospa, hanka luzeko iruleok, ospa!
Kakalardo beltz-beltzok, hemendik at mugi;
zomorro, barraskilo, gaur ez egin hozka.

MAITAGARRIA

Aire hemendik, goazen! Horrekin, dena ongi;
gera bedi gutako bat hor ondoan zaindari.

Irten MAITAGARRIAK. TITANIA lo.

Sartu OBERON eta lorea zukutu TITANIAren betazalen gainera.

OBERON

Esnatzean ikusten duzun hori
jo zeure maitakide zoragarri;
maita ezazu bihotzez txit larri.
Dela mozolo, katu edo otso,
pantera edo aketz zurda-moltso,
zeri ere lehenik egin zuk so,
huraxe duzu zeure laztan gozo:
bele biz, halere, eta ez uso.

Irten.

Sartu LISANDRO eta HERMIA.

LISANDRO

Mintxuriz zaude, ene laztana, oihanean ibiltzeaz,
eta, egia aitortzekotan, bide zuzenik ez dakit.
Hementxe gara atsedenduko, Hermia, zure baimenaz,
eta itxaron egun berria heldu arte sortaldetik.

HERMIA

Ongi, Lisandro: bila ezazu ohandze bat aproposa;
Urertz honetan neure burua dezadan hala nik pausa.

LISANDRO

Soropil batez burkoa dugu moldatuko hain apainik;
bihotz biak bat, ohe bakar bat; bi gogarte bat eginik.

HERMIA

Ez, ez, Lisandro, bihotzez zaitut otoizten, ene laztana:
harago etzan; etzan hainbeste limurtu gabe nigana.

LISANDRO

Oi, onez adi, maite ezta, ene asmoen xaloa!
Maitasunak du maite-bilkuran hartzen zentzu zinezkoa.
Alegia, nik bihotza daukat hain zureari loturik,
ezin baitugu egin inola bihotz bat baino hartatik:
bi gogarte fin kateatuak maite-zin batez elkarri;
hots, bi arima, zintzoki beti fede bat berean ari.
Zure aldetik, bada, ez niri ohe-lekurik ukatu;
zeren, Hermia, zinez natzala ez bainatza gezurrez han.

HERMIA

Poliki daki, gero, Lisandrok aritzen hitz-jolasetan.
Kalte itzela letorke ene dama-izen onarentzat,
Hermiak balu jo izan nahi Lisandro gezurtaritzat.
Halere, otoi, lagun jatorra, maitezko adeitasunez,
harago etzan; giza jendeen lotsa onaren araez.
Banantze hori tarteko dela —balia bekizkit hitzak—,
bertute-mirail bihurtzen dira neska-mutil ezkongaiak.
Horraino, bada, urrundu zaituz; gau on, laztan, dagigun lo:
Ez bedi alda maitasun hori munduan bizi zareino.

LISANDRO

Amen bai amen, diotsat otoitz eder horri bihotzean.
Bizitza bertan gal dezadala leialtasuna galtzean!
Hemen natza ni; loak biezazu atsedean betea eman!

HERMIA

Opa didanaz opatzaileak berdin begi lo bakean.

Lo geratzen dira.

Sartu MATTIN.

MATTIN

Oihan zabala ibiliagatik,
ez dut nik aurkitu Atenastarririk,
zeinaren begietan nezakeen
proba lore hau zertako gauza den.
Gaua eta isila. Nor dugu hor?
Atenastar jantziz gizona lo sor.
Egin dio —nagusiak esana—
atenastar dontzeilari destaina.
Eta horra neska, lo sakonean,
lur hotz, busti, zikinaren gainean.
Gaixoa! Etzan nahi eta ezin
bihotz-gogor adeigabe honekin.
Hor dizut, zeken, isuri begira
xarmagailu honen ahal guztia.
Esnatzean, maitasunak dezala
hustu logalez zure betazala.
Atzar, bada, nik lekuok hustean;
Oberongana noa lasterrean.

Irten.

Sartu DEMETRIO eta HELENA, lasterka.

HELENA

Zaude, nahiz ni hor bertan hil zuk, Demetrio bihotzeko.

DEMETRIO

Serio dizut agintzen niri ez honela jazartzeko.

HELENA

Oi, ausaz nauzu ilun beltzean hemen utziko? Ez, arren.

DEMETRIO

Zaude, bada, hor, zeure galbidez; bakarrik naiz ni joanen.

Irten.

HELENA

Oi, hustua naiz arnasa biziz, beti lasterka atzetik!
Otoiztuago eta biltzen dut grazia gutxiago nik.
Bai zorientsu, aldiz, Hermia, nonahi ere den, berez,
hain baititu hark begi gozoak beteak dohain ederrez.
Horren distirant begi ederrok nola ote? Ez gatz-malkoz:
hartara balitz, eneak dauzkat ikuziago halakoz.
Ez, ez, hain nauzu ni itsusia nola oihaneko hartz bat;
piztiak ere itzurtzen zaizkit harturik ikara gaitzak.
Ez da mirari, bada, ez denez, Demetriok oin-arinik
nigandik badu, munstro bat bainaiz, ihes egiten bertatik.
Zer mirail oker itxuragabe tronpagarrik nau ekarri
konparatzera Hermiarekin, soa baitu zoragarri?
Nor da hor, baina? Hara Lisandro! Hortxe lurrean etzanik!
Hilik? Ala lo? Ez dut ikusten ez odolik ez zauririk.
Lisandro, arren, bizi bazara, jaun jator hori, esnatu!

LISANDRO

Bai eta gogoz sute bizira zure amorez oldartu.
Helena garden! Naturak hor du arte fina erakusten,
bular barnean utzirik niri zure bihotza ikusten.
Non sartua da Demetrio, oi, non arraio dago?, esan:
gal bedi izen doilor hori gaur ene ezpataren puntan!

HELENA

Ez halakorik esan, Lisandro; ez halakorik inola.
Zer axola du hark badu maite Hermia? Zer du axola?
Zu zaitu-eta Hermiak berdin maite: behar duzu pozik.

LISANDRO

Hermiarekin pozik ni, zera! Ez, txit damutua baizik,
hainbeste une enoiagarri nik harekin xahaturik.
Ez dut Hermia, baizik Helena, maite bihotz-bihotzeko;
izan ere, nork ez du bele bat uso batez trukatuko?
Arrazoiak du kate motzean lotzen giza nahimena:
hark dio, bada, zu zaitudala denik eta hoberena.
Haztean, gauzak ez dira heltzen iritsi arte sasaira;
ezin ni, beraz, gazte izanik, gaurdaino heldu senera.
Orain, ordea, neuganaturik gaitasun horren dohaina,
arrazoia da bihurtzen ene gogoaren lemazaina:
hark nakar zure begietara, non ikusmiratzen dudan
ipuin bikainik maitasunaren liburu ederrenean.

HELENA

Zergatik ote naiz ni sortua burla gogor honetara,
non behar baitut zure eskutik jasan halako pasada?
Ez al da aski, aski ez al da, esadazu, jaun gaztea,
egundo ere, inola ere, ez merezi izatea
Demetrioren begietatik hartzea so bat ezitia,
zuk orain hala zirikatzeke, gaiztoz, ene gabezia?
Zinez didazu egiten kalte, min didazu, ai, ematen,
halako txera destainatsuez nauzularik gorteatzen.
Bejondeizula, hara. Behar dut garbi aitortu, haatik,
gizabidean zintzoagotzat zinduzkadala, jauna, nik.
Tamalgarri da dama bat hala, gizon batek gaitzetsia,
lazki gertatu beharra orain beste batek esetsia!

Irten.

LISANDRO

Ez du ikusten Hermia. —Egin lo, Hermia, lo egin hor;
ez zaitezela inoiz Lisandro dabilen lekura etor!
Nola gozoen gehiegiak, neurririk hartzen ez bada,
min handiena baitakar gero jatunaren sabelera;
edo gaur berak baztertutako heresia hertsien
jarraitzaileak baititu bihar jotzen hastiagarrien,
hala zu, ene gehiegiak, ene heresia, gaurtik
zaitzala jende orok hastia, baina nik oroz gainetik!
Jantzi behar dut maite-zaldunen adorezko armadura,
Helena zintzo ohoraturik fin zerbitzatzeko hura!

Irten.

HERMIA[esnatuz]

Arren, Lisandro, arren, lagundu —otoi, ez dut nik indarrik—
kentzera suge narrastari hau neure golko zauritutik!
Ai gaixoa ni! Nolako amets dorpeak didan erasan!
Lisandro, hara, lau haragiok laborriz dauzkat ikaran:
begitandu zait jaten zidala, oi, suge batek bihotza,
eta zu irriz zeundela, hartuz haren sarraskiaz poza.
Lisandro! Ene! Nora ote da? Lisandro! Jauna, zatozkit!
Entzutez kanpo ote? Joana? Ez soinurik ez solasik?
Ai ene, egin, zauden lekutik, hitz, entzuten badidazu;
Amorearren, hitz egin!; izuz, ia mintxuritu nauzu.
Ez? Horra, bada, ez-agerian hautematen ondo dakit:
edo herio edo zu baietz berehala aurkitu nik.

Irten.

III.i

Sartu IRASAGAR, XAMAR, BARREN, TXIRUL, MOKO eta GOSEKIL.

BARREN

Hemen al gaude denak?

IRASAGAR

Txintxo-txintxo. Eta hona leku bat zoragarri egokia gure entsegurako. Belaze hau izango dugu antzezleku; elorri-sastraka hau, aldagela; eta arian-arian ekingo diogu antzezpenari, dukearen aurrean jokatuko dugun bezalaxe.

BARREN

Peru Irasagar,...

IRASAGAR

Zer diok, Barren gurea?

BARREN

Badira gauza batzuk Piramo eta Tisberen komedia honetan sekula gustatuko ez direnak. Hasteko, Piramok, ezpata atera, eta bere burua hiltzen du; eta damek ez dute noski halakorik jasango. Zer diozu horren aurrean?

MOKO

Andre santisimarren! Harrizkotsua da, gero!

GOSEKIL

Uste dut kendu egin beharko dugula hilketa azkenean.

BARREN

Ez hurrik eman ere: badakit nola konpondu kontua. Idatzidazu hitzaurre bat, eta hitzaurreak eman dezala aditzera ez diogula inori min egingo ezpatekin, eta Piramo ez duela inork hitzen; eta, hobetoago lotuta uzteko gauza, esaiezu ni, Piramo, ez naizela Piramo, baizik eta Barren ehulea: horrek uxatuko ditu haien beldur guztiak.

IRASAGAR

Izango dugu, bada, halako hitzaurrea, guztia zortziko txikian idatzia.

BARREN

Ez; motz gera ez dadin, hobe zortziko handian idaztea.

MOKO

Ez al dira damak beldurtuko lehoiarekin?

GOSEKIL

Beldur naiz baietz, hitz ematen dizuet.

BARREN

Jaunok, hausnartu ezazue, zeuen kolkorako, horrela taula gainera ekartzea —Jainkoak guarda— lehoi bat damen artera gauza ikaragarria dela, ikaragarria denez; ez baita basatxori beldurgarriagorik lehoi bat bizirik baino; tentuz ibili behar dugu, bada.

MOKO

Beste hitzaurre batek adierazi beharko, beraz, ez dela lehoia.

BARREN

Bai eta haren izena eman ere, eta haren aurpegiaren erdia ikus dadila lehoiaren lepotik; eta berak hitz egin dezala handik, esanez honela, edo antzeko edozer besterantzean: «Damak», edo «Dama galantak, nahi nizueke», edo «Arren eskatzen dizuet», edo «Erregutzen dizuet ez izateko beldurrik, ez dardarka hasteko: ene bizitza zuenaren truke. Uste baduzue lehoi gisa natorrela hona, deus ez luke balioko ene bizitza tristeak: ez, ez naiz halakoa; gizon bat naiz, besteak bezalakoa», eta esan dezala orduan bere izena, eta argi eta garbi adierazi Xamar zurgina dela.

IRASAGAR

Hala izango da, bada. Baina badira bi gauza zail: alegia, ilargia sartzea dena delako aretoan; zeren, dakizuenez, Piramo eta Tisbe ilargitan elkartzen dira.

MOKO

Ba al da ilargirik antzezpena antzetzuko dugun gau horretan?

BARREN

Egutegi bat, egutegi bat! Begiratu almanakean; ilargia noiz den, noiz den ilargia.

IRASAGAR

Bai, bada ilargia gau horretan.

BARREN

Tira, utzi orduan funtzioa egingo dugun aretoko leiho-ohol bat irekia, eta leiho-zulo horretatik sartuko da ilargi xuria.

IRASAGAR

Bai; edo, bestela, datorrela bat elorri sorta batekin eta eskuargi batekin, eta esan dezala Ilargidizdiz pertsonaia bestixuratzerara edo irudizkatzerara datorrela. Eta bada beste gauza bat: horma bat izan behar dugu aretoan; zeren, Piramo eta Tisbe, hala dio istorioak, horma bateko arrakalatik hitz egiten baitzuten.

MOKO

Ez dago inola ere horma bat sartzerik. Zer diozu zuk, Barren?

BARREN

Gizon batek edo bestek behar du irudizkatu Horma; eta dakarrela igeltso puska bat, edo kareore puska bat, edo zuriberri puska bat berekin, horma den seinale. Eta eduki ditzala hatzamarrak honela, eta arteka horretatik xuxurla dezatela Piramok eta Tisbek.

IRASAGAR

Hala izatera, lotua dugu dena. Ea, eseri hor, amaseme oro, eta entseatu zeinek bere zatia. Piramo, zu zara hasten. Zeure solasa amaitutakoan, gorde zaitetz sasitza horretan. Eta berdin guztiak, nor bere txandan.

Sartu MATTIN atzetik [ikusezin].

MATTIN

Zer dabilzkigu builaka zarpa-zaku baldarrok,
erregina xarmantaren sehaskatik hain hurbil?
Zer, gero, jostirudi bat! Entzule izango naiz;
eta antzezle, menturaz, egokiera badut.

IRASAGAR

Hitz egin, Piramo. —Tisbe, hurbildu hona.

BARREN

«Tisbe; loreak, eztizko ahogozo higuintsu...»

IRASAGAR

«Urrintsu», «urrintsu»!

BARREN

«...ahogozo urrintsu.
Hala duzu zuk arnasa, Tisbe maite laztana.
Hara, ordea, ahots bat! Zaude apur bat hemen,
Eta berehala naiz ni itzuliko zugana».

Irten.

MATTIN

Hara inoiz jokatu den Piramo bitxiena.

Irten.

TXIRUL

Orain al da ene txanda?

IRASAGAR

Bai, arranopola, bai; izan ere, entzun duen zarata bat zer zen
ikustera baino ez da joan, eta aurki da berriro hemen.

TXIRUL

«Oi Piramo distiratsu, lirio zuriena,
kolorez arrosa gorri bere sasitzan bikain.
Oi kemen gaztez jori, zu, judu amultsuena,
zintzo zaldi bat nekerik ez dakiena bezain.
Batuko gara, Piramo, Inoren hilobian».

IRASAGAR

«Ninoren hilobian», aizu. Ez duzu esan behar hori oraindik,
Piramori erantzunez baizik. Erreskadan botatzen duzu
zeure zatia, bost axola txanda-aldatzeak. Piramo, sartu.
Pasatu da zure txanda; «ez dakiena bezain» da oina.

TXIRUL

Oi —«...Zintzo zaldi bat nekerik ez dakiena bezain».

Sartu ostera MATTIN, eta BARREN astaburuarekin.

BARREN

«Eder banintz ni, oi Tisbe, zeure nindukezu zuk».

IRASAGAR

Hau itsuskeria! Hau txundigarria! Sordindu gaituzte. Jaunok,
otoitz egin! Ospa egin, jaunok! Lagundu!

Irten IRASAGAR, XAMAR, TXIRUL, MOKO eta GOSEKIL.

MATTIN

Jarraiturik nik zaituztet latz jirabiratuko,
lokatz, sastraka, elorri, sasiartetan zehar.
Berdin izango naiz zaldi zein txakur ehizako,
urde zein hartz burugabe, edo su biziko gar,
irintzi, zaunka, kurrinka eginez eta errez,
zaldi, txakur, hartz, suarizer dagokien berez.

Irten.

BARREN

Zer doaz hor lasterka ihesi? Amarru hau zertu dute ikaratu nadin.

Sartu ostera MOKO.

MOKO

Oi, Barren, aldatuta zaude! Zer ikusten dut nik zure baitan?

BARREN

Zer ikusten duzun? Bada, heure baitako astaburu petoa, ezta?

Irten MOKO.

Sartu ostera IRASAGAR.

IRASAGAR

Jainkoak zaitzala bedeinka, Barren! Itxuraldatuta zaude!

Irten.

BARREN

Igarrita nagok amarruari. Astotu egin nahi naitek honekin;
ikaratu, inondik ahal badute. Baina zirkin bat ere ez nauk
mugituko hemendik, haiek eginahalak eginagatik. Hara-hona
nauk ibiliko, kanta kantari, aditu dezaten
ez nagoela ikaraturik.

Kantari.

Zozoak, beltza izanagatik,
laranja-antza mokoak;
birigarroa soinu hain finik;
txepetxak motz lumatxoa...

TITANIA

Zer aingeruk nau hala esnatzen neure ohe loretsutik?

BARREN

Txonta, txolarre, hegatzabala;
doinu-berdin kuku grisa;
askok kantari entzun dutela,
inork tutik ez diotsa.

Izan ere, nork nahi du halako txori ergelaren parean jarri bere burua?
Nork dio kontra egingo txori bati, nahiz kukuka ari hura etengabe?

TITANIA

Otoizten zaitut, hilkor atsegin, kanta ezazu berriro.
Belarria dut maitemindua zure kantuaren kausaz;
begia berdin gatibatua, itxuraz hain zara eder.
Eta ahalmen bortitz bikainon ahalek bortxaz nakarte
zin egitera ikusterako zinez zaitudala maite.

BARREN

Esango nuke andrea, eskastxo duzula arrazoia horretako.
Eta, halere, egia esan, arrazoia eta amodioa aparte samar
dabiltza elkarrengandik gaur egun; are tamalgarriago,
zenbait jende prestuk ez baititu adiskidetu nahi. Tira,
baditut neure ateraldiak nik ere.

TITANIA

Eder halako burutsu zara, begi-bistan dagoenez.

BARREN

Ez hainbestean; baina burubiderik aski izatekotan baso
honetatik irteteko, badut nahikoa, horrexekin konforme naiz.

TITANIA

Otoi ez egin planik baso hau inola ere uzteko,
oihan honetan nahi eta ez baituzu egon beharko.
Izatez bainaiz izpiritu bat arrunten gainerik goia.
Uda oraindik zerbitzari dut, ene mendeko sasoi;
eta nola nik maite zaitudan, ez egin hemendik hanka.
Maitagarriak jarriko ditut zure zerbitzura, eta
zuretzat dute bitxi ederrik ekarriko itsaspetik,
eta kantatu lore gainean zu goxo lo zaudelarik.
Kenduko dizut hilkor baldarron astuntasuna bet-betan,
izpiritu huts izan zaitezen airezkook garen gisan.
Ilarlore, Sits, Amaraun eta Ziapeale, zatozte!

Sartu ILARLORE, AMARAUN, SITS eta ZIAPEALE.

ILARLORE

Hemen prest.

AMARAUN

Hemen prest.

SITS

Ni ere bai.

ZIAPEALE

Bai eta ni ere.

GUZTIAK

Nora behar dugu?

TITANIA

Izan atsegin eta adeitsu jaun txit bikain honekiko;
aurrean dantza egiozue, denok salto eta brinko;
jatera eman mertxika eta mugurdirik gozoenak,
mahats gorminak, piku berdeak eta masusta hezeak.
Ostu honentzat ezti-zorroa erlastarren gordailutik;
kandelatako moztu pixtiori izter argizarikarak,
eta izeki ipurtargien begi sutsuetan garrak,
hala laztanak ohera eta ohetik argia duen,
eta erauzi pinpilinpauxa margoztatuei hegalak:
haiez haizatuz lotan garbitu ilargi-izpiz begiak.
Makurtu honi, ene elfoak; egiozue beti men.

ILARLORE

Agur zuri, hilkor!

AMARAUN

Agur!

SITS

Agur!

ZIAPEALE

Agur!

BARREN

Arren begit mesede, jauna; atrebentzia ez bada, zein da berorren izena?

AMARAUN

Amaraun.

BARREN

Nahi nuke ezagupide estuagoa izan berorrekin, gure jaun Amaraun; hatza ebakiz gero, lotsarik gabe erabiliko dut berori. —Berorren izena, jaungoi jatorra?

ILARLORE

Ilarlore.

BARREN

Otoi, goraintzi berorren ama Garau andreari eta berorren aita Leka jaunari. Gure jaun Ilarlore, berorrekin ere nahi nuke tratu sarriagoa banu. —Berorren izena, jauna, arren bai arren?

ZIAPEALE

Ziapeale.

BARREN

Gure jaun Ziapeale, ondo dakit zure pairamenen berri: animaleko idi zati koldar horrek zure etxeko jaun asko eta asko irentsi ditu. Hitz ematen dizut zure senideek malkoak atera izan dizkidatela maiz. Nahi nuke banu tratu sarriagoa zurekin, gure jaun Ziapeale.

TITANIA

Jagon ezazue; ene aurkintzara eraman.
Ilargia begi urtsuz goitik begira dago,
eta negar horrek dakar liliena jarraian,
deitoraturik bortxazko kastitate hertsia...
Zoazte isilik; lotu laztanaren mihia.

Irten.

Sartu OBERON.

OBERON

Esnatu ote da Titania?
Ezen, zer zaion lehenik han begietaratu,
hartaz txoro behar baitu ezin gehiagoan.

Sartu MATTIN.

Hor dator mezularia. Zer dugu, mamu txolin?
Zer atarramentu gauak zuhaizti sorginduan?

MATTIN

Erreginak munstro bat du maiteena munduan.
Hurrean haren aurkintza ezkutu sakratutik,
hura lozorroan zurrun hantxe zegoelarik,
zarpatsu-kuadrillatxo bat, atenastar baldarrak,
ogibide arrunteko behargin pildatxarrak,
obra bat entseatzeko dira elkartu, zeina
Teseo bikainari den eskaintzeko egina.
Kaiku-jende horretatik kaskailurik latzena,
Piramorena eginez, han utzi du eszena,
eta oldarrean sartu sastrakadi batera.
Hala, nik, hain baitzen ona noski egokiera,
asto baten kaskarraz dut jantzi haren burua.
Tisberi erantzuteko etorririk ordua,
han da osterartixta. Bistaratu delarik
—antzarrak ehiztaria herrestan ikusirik
nola, edo belatxinga zango-gorrien aldra,
garrasika airaturik armaren danbadara,
nola den sakabanatzen zeru goira hegazka—,
hala, hura ikustean, haren kideek ospa.
Gure oinatzetan han da bat ziraldoka jausten;
oihuka laguntza dio Atenasi eskatzen;
zetzua makaldu eta izu larriak jota,
sentigabe dena dute sentitzen erasoka,
jantziak baitizkiete sasiek eramaten;
maukak, kapeluak, zer ez, oilobustioi kentzen.

Haiek ditut nik xaxatu, akuilutzat izua,
Piramo hantxe utzirik itxura berriztua.
Une hartan, hara non den, hala baita gertatu,
Titania esnaturik astoaz amonatu.

OBERON

Hobeki doa kontua pentsatu baino, aizu.
Baina atenastarraren begiak al dituzu
maite-zukuaz estali, aitzakiarik gabe?

MATTIN

Lotan dut hura aurkitu —egina hori ere—,
eta ondoan zuela atenastar dontzeila:
esnatzean garbi dago ikusiko duela.

Sartu HERMIA eta DEMETRIO.

OBERON

Hago hortxe: hor da-eta gure atenastarra.

MATTIN

Emea hura da, baina ez atenastar arra.

DEMETRIO

Oi, honen maite zaituen bat zuk zergatik duzu hain higuin?
Garraztasun hau aurkari garrantz batentzat litzaizuke duin.

HERMIA

Errietan naiz hasia, baina behar nuke gogorrago,
ezen beldur naiz ez ote duzun eman zio gehiago
nik madarika zaitzadan, baldin Lisandro lo hil baduzu.
Behin odolez zikinduz gero barrenago jo ezazu,
eta ni ere akabatu.

Ekia ez zen, oi, hain leiala egun argiaren deira,
nola Lisandro baitzen enera. Nondik nora itzuri da,
Hermia hantxe lotan utzirik? Errazago da sinesten,
lurra osorik zulatu eta, ilargiak ote duen
alderik alde bideaegin erditik, Antipodetan
bere anaia muzinaraziz eguerdi goiengan.
Ez da dudarik zuk hil duzula Lisandro zeure eskuaz;
hiltzaile batek hala behar du, bai, itxura: hain hits, hain latz.

DEMETRIO

Hala behar du hiltzaile batek itxura, eta hala nik,
bihotzeraino zure laztasun zorrotz horrek sustaturik.
Zu, hiltzailea, ordea, horra hor txit distira garbian,
Venus irudi, ortziko bere esfera ñirñirkarian.

HERMIA

Zer zaio hori, ordea, ene Lisandrori? Nora duzu?
Ai, Demetrio, otoizten zaitut, niri hura emadazu.

DEMETRIO

Haren gorpua nahiago nik neure orei ematea.

HERMIA

Utik, zakurra! Utik, doilorra! Lortzen duzu nik haustea
dontzeila finen begiramena. Hil al duzu, esadazu?
Aurrerantzean ez zaitzatela inola gizontzat har zu!
Oi, esadazu, garbiro esan egia, arren bai arren!
Egingo ote zenion so zuk esna egon balitz hemen?
Eta hil duzu lo zegoela? Balentriaren bikaina!
Ez al da hori narrasti baten, sugedorri baten lana?
Sugedorri bat izan da noski; eztu mizto bikoitzagoz
zuk duzun baino, oi suge gaizto!, zizta egin sugek inoiz.

DEMETRIO

Grina sutsua xahutzen duzu okerreko aldarkez.
Ez dut errurik nik Lisandroren odolaren isurtzeaz;
ez da, gainera, hil ere noski, bederen nik dakidala.

HERMIA

Otoizten zaitut, arren, orduan: esan ongi dagoela.

DEMETRIO

Ahalko banu, trukean nik zer nuke hartuko saritzat?

HERMIA

Ni ikustetik betiko salbu zaudelako agiri bat.
Banoa, bada, zure bistatik, gorrotagarri zaidanez;
ez gehiago hurbildu niri, Lisandro hil bada zein ez.

Irten.

DEMETRIO

Ez dago zertan atzetik joan halako suminaldian;
hementxe, beraz, egonaldia apur bat luza dezadan.
Pena astuna da are eta astunago bilakatzen
lo behe-joak penari dion zorra ez bada ordaintzen.
Heintxo batean zor hori dut nik kitatuko ber-bertatik,
haren eskaintza aintzat hartzeko egonaldi bat eginik.

Etzan, eta lo.

OBERON

Zer egin duzu? Erabat duzu huts egin ene ordenan,
eta isuri maite-zukua maitale-zintzo batengan.
Zure errutik derrigor dator horrenbestez zintzoena
maitale faltsu bilakatzea eta zintzo faltsu zena.

MATTIN

Patuak, beraz, arautua du leiala den bakoitzeko
milioi batek huts egitea, zin oro baitu hautsiko.

OBERON

Zoaz basoan zehar haizea baino arinago hegaz,
ea Helena Atenaskoa aurkitzen duzun inolaz;
amodiozko mintxuriz dago, zurbil-zurbila musua,
maite minezko hasperen sarriz barrena odolustua.
Liluraren bat eragin eta hona duzu ekarriko;
honako honen begiak ditut xarmatuko ordurako.

MATTIN

Banoa, banoa; hara nola noan,
ziztuan nola tartariarren arkutik gezia doan.

Irten.

OBERON

Purpura-tindu honetako lore,
jo ezazu Cupidoren azkonez
honen begi-sagarrean txit barne.
Honek bere maitea hor ikustez

hura dadin ager hain dirdai finez
nola zeruko Venus oskarbiez.
Esnatzean, ondoan bada, zaitetz
hari gomenda sendabide galdez.

Ostera sartu MATTIN.

MATTIN

Maitagarri saldoen buruzagi:
hor duzu Helena eskuragarri,
eta nahasi dudan jaun gaztea
maitale-sari batez du galdea.
Hauen lore-jokoa zer klase da?
Ene, zein ergel den hilkor jendea!

OBERON

Alde hortik. Jende horren zarataz
Demetrio liteke esna, ausaz.

MATTIN

Hala bik dute gorteatuko bat:
jostagarri hutsa ikusleentzat.
Ez zait niri ezer atseginago
xelebrezko gauzen piperra baino.

Sartu LISANDRO eta HELENA.

LISANDRO

Zergatik duzu pentsatzen burlaz nabilela gorteatzen?
Destaina eta burla ez dira inoiz malkotan adierazten.
Hitz ematean negar degizut, eta halako hitz zinak
jaiotzez dira garbi agertzen, zintzo baitira eginak.
Nola liteke ene hitzok zuk burla usteltzat hartzea,
jator-jatorrik baitaramate egiaren seinalea?

HELENA

Maltzurkerian aurrera zoaz gero eta gehiago.
Egiak badu egia hiltzen, zeruz infernua dago!
Bereak ditu Hermiak zinok. Huts egingo al diozu?
Juramentuak oro pisatu, eta pisua huts duzu:
hari eginek, niri eginek, bi balantzatan jarriak,
berdin baitute hutsa pisatzen, ipuinak bezain arinak.

LISANDRO

Ez nengoen ni senean hari zin egiten niolarik.

HELENA

Eta ez zaude, ene aburuz, orain hari huts eginik.

LISANDRO

Demetriok du Hermia maite, eta ez zaitu maite zu.

DEMETRIO

Oi zu, Helena, jainkosa, ninfa, perfekziozko serafin!
Zer nuke, maite, konparagarri zure begi laztanokin?
Kristal finena uherregi da. Oi, nolako tentagarri
diren ezpainok, musu-gerezi, sasoi jorira etorri!
Zuri mamitu hain garbi hori, Tauro goiaren elurra,
ekialdeko haizeoz aratz, bele da bihurtzen, horra,
zuk altxatzean zeure eskua. Oi, musukatzen uztazu
zuri garbiko printzesa hori, pozen giltza hor baituzu!

HELENA

Oi infernuzko pairamen latza! Nonbait zabiltzate denok
elkar harturik neroren kontra, zuen jostagarri penok.
Gizalegean kortesiatsu zeuez baldin bazinate,
niri hain irain bidegaberik egin gabe zeundekete.
Aski ez-eta ni higuintzea, bai baitakit hala dela,
gogo-itunez lotu zarete, ni txantxagai nauzuela.
Gizontasunez nor bazinate, gizon-itxuraren pare,
ez zenukete dama xalo bat horren latz hartuko xede.
Hor zabiltzate, promes eta zin, naizenetik ni goratzen,
ziurki dakit bihotzez nola biok nauzuen higuintzen.
Biok aurkari zarete, eta maite duzue Hermia;
biok lehian aurkari, berdin, burlaz hartzeko Helena.
Zer balentria, zer gizon baten egitandi txalogarri,
dontzeila gaixo bati malkoak jaulkiaraztea larri
zuen destainaz! Ez lioke, ez, berez jator denak hemen
hain irain gaitzik birjina bati egingo, ez gaixo horren
arima hala tormentatuko, zer eta jolastearren.

LISANDRO

Gogorra zara zu, Demetrio; ez, bada, portatu hala, ezen Hermia maite duzula badakizu dakidala. Borondaterik onenaz dizut bihotza betean hemen maitasunean Hermiagana dudan partea ematen; Helenagana zuk duzunari ene alde egin uko, hura baitut nik maitatzen eta hil artean maitatuko.

HELENA

Inoiz ez ziren burlatzaile bi hain alferrik mintzatuko.

DEMETRIO

Gorde zeuretzat zeure Hermia, Lisandro, oso-osorik: inoiz maitatu badut nik, dago maitasun hori joanik. Ene bihotza hargana nuen arrotz-ostatuz eduki, eta orain da Helenagana atzera itzuli noski, han geratzeko.

LISANDRO

Helena, arren, ez da egia inola.

DEMETRIO

Zuk ez dakizun leialtasuna ez gaitsetsi, aizu, hala, bestela, guztiz zeure kaltean, garesti baietz ordaindu. Hor non datorren zure maitea; hor zaizu laztana heldu.

Ostera sartu HERMIA.

HERMIA

Iluna gaua, kentzen diena beren ahala begiei, sentikortasun bizkorragoa eraginez belarriei; noiz eta ere baitu ilunak eragozten ikusmena, nabarmen dizu bertan ordaintzen, erne pitztuz entzumena. Ez zaitu ene soak, Lisandro, inola ere aurkitu; belarriak nau, eskerrak hari, zure soinura gidatu. Zergatik, baina, nauzu ni hantxe gupida gaberik utzi?

LISANDRO

Zergatik da bat han geratuko, bihotza badu ihesi?

HERMIA

Zerk du indarra ene ondotik Lisandro aldarazteko?

LISANDRO

Bere maiteak, hark du Lisandro bihurtu oin arineko;
Helena finak, zeinak hobeki baitu gaua urreztatzen
ezen ez zuek, goiko su-begi distiratsuok, duzuen.
Zergatik zatoz ene atzetik? Ez al dizut utzi garbi
dizudan higuin hau dela-eta joan naizela itzuri?

HERMIA

Ez zara mintzo zeure baitatik; hori ez liteke izan.

HELENA

Hara, hau ere elkartua da hauen arteko kidetzan!
Ikusten dut, bai, hiru-hirurak lotu direla batean
jolas ustel hau itxuratzeko, guztiz neronen kaltean.
Hermia gaizto laidoz betea! Esker txarreneko neska!
Azpijokoan elkartu zara, hauekin itundu, ezta?,
destaina satsu honekin ni gaur amuan harrapatzeko.
Bion arteko hainbeste kontu, isilka partekatuak,
ahizpatasun estuko zinak, elkarrekiko orduak,
zeinetan Aldi iheskorriari kargu hartzen baikenion
gintuelako bereizarazten... Oro ahantziak ote?
Ikasletako adiskidantza, gure haurtzaro xaloa?
Nola, Hermia, halako jainko mundu-egile trebe bik,
bion artean guk jostorratzez sortu genuen lore bat,
lagin beretik bi-biok, eta kuxin berean jarririk,
bi-biok txioz kantu berean, tonu berean bi-biok,
bion eskuek, bion saihetsek, ahotsek, buruek, biek
gorputz batenak ziruditela. Horra nola ginen hazi,
gerezi bikoitz baten antzera, itxuraz erdibiturik,
baina halere batasun garbiz erdibikuntza horretan;
bi fruitu horra polit-politak zurtoin beretik eratu;
bi gorputz, bada, ageri, baina guztira bihotz bakar bat;
alegia, bi osagai, nola heraldikan armarriak,
bat bakarrari dagozkiola, bilduak goiburu batez.
Betidaniko maitasun hori erdibitzera al zatoz,
gizonekin bat eginik hortxe lagun gaixoaren burlan?
Ez duzu hori lagun-legea, ez du dontzeila batek duin.
Gure sexuak, nik bezalaxe, egingo dizu haserre,
nik neuk bakarrik nozitu arren irain latzaren zauria.

HERMIA

Harri eta zur nauzu geratzen zure hitz suminduekin.
Ni zuri burlaz ez nabilkizu; bai, antza denez, zu niri.

HELENA

Ez al duzu zuk etorrarazi Lisandro, burlaka noski,
hainbesteraino goraiatzera ene hazpegi tristeok?
Bai eta zeure beste maitea —alegia, Demetrio,
oraindik orain destaina biziz baininduen ostikatzen—
behartu niri jainkosa, ninfa, kerubin, bakan, deitzera,
bitxi, zerutar eta halako? Nolatan diotsa hori
hain higuin zaion bati? Esazu, nolatan du gaur Lisandrok
ukatzen zure maitasun hori, bihotz betekoa berez,
eta dit niri, alazankoa, eskaintzen bere guztia,
baldin ez bada zure akuiluz eta zure onespenez?
Jakinik noski ez naizela ni zure pareko dohainez,
hain maitasunak faboratua, halako zorioneko,
baizik guztizko urrikgarri, ordain gabeko maitale?
Behar zenuke erruki izan, erdeinatu beharrean.

HERMIA

Ez dut ulertzen zer den horrekin esan nahi didazuna.

HELENA

Ongi da, segi, segi horretan, so tristeak itxuratu;
imintzioak egin burlaka nik bizkarra ematean;
egin keinuak disimuluan; aurrera jolasarekin.
Jostagarri hau, ondo bidean, kroniketan jasoko da.
Bihotz, erruki, gizabiderik, halakorik bazenute,
ez ninduzuen ni honelako trantze latzean jarriko.
Adio, baina. Neronek ere badut errurik honetan;
zor hori laster herioz edo huts-minez da kitatuko.

LISANDRO

Zaude, Helena bihotz-ederra; uztazu desenkusutzen,
Ene maitea, ene bititza, ene arima, Helena!

HELENA

Bikaina, gero!

HERMIA

Laztana, otoi, ez hala burlatu neskaz.

DEMETRIO

Neskak erreguz lortzen ez badu, banekike behartzen nik.

LISANDRO

Zuk ez nauzu ni behartzenago berak erreguoz baino,
bortxaz ez zara hura otoitzez den baino indartsuago.
Bihotzez zaitut, Helena, maite, bizitzaz degizut nik zin,
prest bainengoke hura galtzeko zure amoreagatik,
gezurtatzeko esan dezana ez zaitudala nik maite.

DEMETRIO

Hainbat zaitut, oi, maiteago nik Lisandrok zaituen baino.

LISANDRO

Hori serio esan baduzu, zatoz, bada, frogatzera.

DEMETRIO

Goazen, ea!

HERMIA

Lisandro, nora nahi duzu zuk honekin?

LISANDRO

Utzi, muturbeltz!

DEMETRIO

Et-et-et, hara: egiten du askatzeko
itxura noski, oldartu eta niri jarraitzeko planta,
baina ez dator. —Hara zein zaren gizon kikil beldurbera!

LISANDRO

Hago geldi hor, kateme zatar gogaikarri hori, utzi!
Edo astinduz zaitut gainetik kenduko, suge bat legez.

HERMIA

Zergatik zara honen zakartu? Nondik aldaketa hori?
Maite laztana...

LISANDRO

Zure maitea! Kendu hortik, kastazikin!
Kendu, botika gorrotagarri! Edabe higuin, utikan!

HERMIA

Txantxatan ari?

HELENA

Bai, alafede; eta zu ere bai noski.

LISANDRO

Demetrio, ni irmo naiz beti neure hitzean egongo.

DEMETRIO

Hobe banu nik zure hitz hori bermatua; izan ere,
ahultzat daukat: ez naiz fidatzen, alegia, zure hitzaz.

LISANDRO

Zer behar nuke? Neska zauritu, jo, herioz akabatu?
Izanagatik higuin, ez diot egingo halako minik.

HERMIA

Zer min zait, baina, handiagoa higuin izatea baino?
Higuin, halere! Zer dela eta? Ai ene! Maite, zer da hau!
Ausaz ez naiz ni Hermia? Eta ez zu menturaz Lisandro?
Orain artean jotzen ninduzun bezain eder jarraitzen dut.
Bart gauean txit ninduzun maite, eta gau honetan utzi...
Ene, orduan, utzi al nauzu —jainko zerukoek guarda!—,
zinez al nauzu, zin-zinez, utzi?

LISANDRO

Alafede, bai horixe,
eta ez zaitut ikusi nahi, ez lehen eta ez gero.
Utzi bertatik itxaropenak, ezbaiak eta zalantzak.
Zaude, bai, ziur, egi-egia diotsut: ez da, ez, txantxa
nik zaitudala zu higuin eta Helena dudala maite.

HERMIA

Ai ene! Oi zu, inkamikari! Harbeltzak jotako lore!
Maitasun-lapur! Gauez al zara laztanagana etorri
eta ebatsi haren baitatik bihotza?

HELENA

Ederki, gero!

Ez al duzu zuk begirunerik, ez dontzeila-lotsa onik, ez manera ez hezibiderik? Nahi al duzu has dadin mihi gozo hau erantzun zakar amorratuak ematen? Utikan hortik! Itxuralari! Zu, bai, txotxongilo hori!

HERMIA

Txotxongilo ni? Zer dela eta? Ai, hortik doa jokoa. Hara zertan den: bion artean du egin konparazio garaieraren aldetik. Bere luzera du goraiatu; eta halako itxurarekin, itxura lerdin horrekin, hain baita gora, bai alafede, Lisandro du liluratu. —Hain ote zaude zu hala, bada, haren estimuan gora ni naizelako halako apal, hain tamaina txikikoa? Zer naiz ni apal, esazu, maiatz-tantai margoztatu hori? Zer apal eta apalondo ni? Ez naiz noski hain apal, non ezin ditudan azazkalekin zure begiok iritsi.

HELENA

Otoi, lagunok, hartuagatik noski zuek ni burlagai, jazar dakidan ez utzi honi. Ez dakit izaten zital: ez naiz trebea inola ere maltzurkeria-kontuan; dontzeila bati egoki zaion koldartasunean naiz fin: ez utzi, otoi, ni jotzen honi. Apika uste duzue, ni baino zerbait txikiagoa delako hau nerau baino, gai naizela ni kontrakatzeko.

HERMIA

Txikiago! Hara berriz!

HELENA

Oi, Hermia, zuk ez duzu zertan hain garratz izan enekin. Nik betidanik maitatu zaitut, sinestadazu, Hermia; gorde dizkizut isilpekoak, bidegaberik egin ez... behin ez bada: Demetrioren maitasunagatik baitut nik hura jarri jakitun hona itzuriko zinela zu. Hura atzetik etorri zaizu; maitez ni haren atzetik. Hark, ordea, nau ondotik jaurti, ninduela mehatxatzen ukaldiz eta ostikoz baietz ni jo, bai eta hil ere.

Orain, ostera, onean uzten badidazue joaten,
Atenasera eramango dut atzera neure zoroa,
utzirik zuei jarraitzeari. Laga, faborez, joaten.
Horra zein naizen izatez simple eta lilura-erraza.

HERMIA

Alde egizu, bada. Nork dizu, esadazu, eragozten?

HELENA

Bihotz zoroak, atzean baitut baso honetan uzten nik.

HERMIA

Hara oraindik! Lisandroekin?

HELENA

Demetriorekin, barren.

LISANDRO

Ez ikaratu; honek ez dizu kalte egingo, Helena.

DEMETRIO

Inolakorik ez, jauna, nahiz zu beraren alde jarri.

HELENA

Oi, haserretzen denean, kasu, marisorgin zorrotza da.
azerieme halakoa zen eskolara zebilela;
eta, txikia izanagatik, erakusten daki hortzak.

HERMIA

«Txikia», berriz! Hau da, hau, «apal» eta «txiki» erauntsia!
Honek horrela ni tratatzea jasan behar al duzue?
Utzi, oi, niri, orduan.

LISANDRO

Zoaz hemendik, ipotx alaen!
Txikien txiki, mami gabeko belar alferrez hazia!
Aletxo, ezkur!

DEMETRIO

Nabarmen samar hartzen dituzu lan handiegiak, hara, zure zerbitzu orori muzin degion damaren alde? Utzi bakean; ez zaitez mintza Helenaz, eta ez jarri beraren alde; ezen, bestela, noizbait baduzu saiatzen harenganako maitasunezko agerraldi txikiena, baietz garesti ordaindu hori.

LISANDRO

Ez nauka jada heldurik: zarraizkit, bada, ausart bazara, gure zuzenak neurtzera, zurea ala enea, zein den gailen Helenarekiko.

DEMETRIO

Zuri jarraitu! Bai zera! Noan zurekin, parean biok.

Irten LISANDRO eta DEMETRIO.

HERMIA

Aizu, andrea, zalaparta hau zugatik duzu guztia. Ez, ez, ez zaitez hirira itzul.

HELENA

Ez naiz fidatzen ni zukan.
Zertako, bada, jarraitu zure konpainia zitalean?
Eneak baino zure eskuak borrokan bizkorragoak:
nik ditut, baina, lasterrerako luzeagoak zangoak.

Irten.

HERMIA

Zurturik nago, eta ez dakit esaten are hiztxo bat.

Irten.

OBERON

Zer zara, Mattin, axolagabe! Berriro egin duzu huts, ala dituzu halako saltsak berariaz antolatzen?

MATTIN

Sinestadazu, itzaletako errege, hutsa izan da.
Esan zenidan nik gizon hori ezagutuko nuela
soinean zuen jantzi berezi atenastar erakotik.
Hori horrela, ez da errurik ene ardura horretan,
ezen dizkiot busti begiak atenastar peto bati.
Horrenbestean, poza eman dit gauza hala irtetzeak:
antolatu den txintzarri-festaz egin ditudan barreak!

OBERON

Hor non doazen maitari biok leku bila ezpatentzat.
Agudo, Mattin, gaua zeharo itzal dezala lainotzak;
hor goiko ortzi izartsu hori estaliko duzu tanpez,
Akeron bezain leize beltzeko behelaino itxi batez;
eraman gero aurkari gaitzok hain bazter galduetara
non ezingo den bata etorri bestearen galbidera.
Lisandrorena eginez zeure ahotsa ezazu jaso,
eta bertatik Demetriori irain ustelez eraso;
arneguz hasi txandaka gero Demetrioren modura;
urrundu biak elkarrengandik: horixe duzu ardura.
Betor orduan, bi-bien sora, heriotza-orde, loa,
zangoak berun, hegalak arin saguzar batenak nola.
Hartu belar hau eta zukutu Lisandroren begietan,
isuri horrek indar eder bat baitu bere ahaletan,
kentzen baititu irudipenen ikuskeria ustelak,
atzera berriz ohiko soaz biraraziz begibolak.
Berriz esnatzen diren orduko, burlazko gaurko trantzeak
amets halako izango dira, ikuskizun funsgabe bat;
atzera dira Atenasera maitaleak itzuliko,
eta hil arte iraungo duen elkarte batez lotuko.
Kontu horrekin zabiltzalarik —zintzo egizu hainbeste—,
erreginaren bila noa ni indiarthoaren eske;
kenduko diot xarma begitik, hala dudala libratzen
giza piztia horren bistatik, gauzak bakera daitezen.

MATTIN

Maitagarrien jaun goren hori, agudo beharko ekin:
gauaren dragoi bizkorak doaz hodeiak ebakiz arin,
eta hara han ostertz-distira Auroraren iragarle;

hura heltzean, izpirituak, hara-hona ibilzale,
tropelka dira kanposatura itzultzen. Kondenatuak,
bidegurutze eta ibaien hobi tristean gorpuak,
kokatuz doaz dagoeneko hango ohe hartsuetan;
beldur egunak so egin dezan beren hoben larrietan,
gogotsu dute beren burua argitik erbesteratzen,
ea dienez bekozko beltzez gauak babeska ematen.

OBERON

Gu, baina, beste kasta bateko izpirituak gaituzu.
Maiz ibili naiz goiz ederraren maitasunean galaitzu;
basozain baten gisa ditzaket zeharkatu zuhaiztiak,
are haraino non, gorri biziz, sortaldeko atariak,
izpi xarmantez argi zabalduz Neptunoren erresuman,
urdin gazia urretan hori bihurtzen baitu uretan.
Bizkor, ordea, lehia zaitetz, atzerapenik gabetik:
egitekoa egin liteke egun-argitu aurretik.

Irten.

MATTIN

Hara eta hona, hara eta hona,
erabiliko ditut hara eta hona;
landan, hirian, orok niri beldur ona;
dabiltzala, iratxo, hara eta hona.

Hor dator bat.

Ostera sartu LISANDRO.

LISANDRO

Non sartu zara, non, Demetrio burgoi hori? Esadazu.

MATTIN

Hemen, oi doilor; prest-prest ezpata eskuan. Horratx. Eta zu?

LISANDRO

Bertatik dizut zuzen ekingo.

MATTIN

Zatoz enekin, orduan,

zelai batera.

Irten LISANDRO, ahotsari segika.

Ostera sartu DEMETRIO.

DEMETRIO

Entzun, Lisandro! Eta esan non zabiltzan.

Itzurle zikin, koldar kikila, egin ote duzu ihes?

Esan! Sastrakan? Non gorde duzu zeure burua beldurrez?

MATTIN

Urde koldarra, izarretara al zabiltza eupadaka,

basoei noski esanez ea nork nahi duen guduka,

eta ez zatoz? Zu, oilobusti, erdu; erdu, zu, umetxo!

Zigorrak dizut tas-tas emango. Desohore nuke, oso,

zuri ezpata ateratzea.

DEMETRIO

Ea, ea, hor al zaude?

MATTIN

Jarraitu ene ahotsari: hor baino, dema hemen hobe.

Irten.

Ostera sartu LISANDRO.

LISANDRO

Aurretik doa, eta aldiro eupada eginez niri.

Hots egin duen lekura heldu, eta ez da han ageri.

Bilau horrek du oina nik baino askoz ere arinago:

ni hara joan ziztuan, eta jada airatua dago.

Hala nau utzi txit abaildua bide ilun zakarrean:

dezadan, bada, har hor atsedean.

Etzan.

—Zatoz, goiz eder, bet-betan!

Ezen zuk zeure argi goibela agertzen duzun orduko,

Demetrio dut nik aurkituko, eta mendeku hartuko.

Lo geratzen da.

Ostera sartu MATTIN eta DEMETRIO.

MATTIN

Ei, ei, ei! Koldar! Zertan zabilta; zergatik ez zatoz hona?

DEMETRIO

Zaude, bai, hortxe, gizon bazara; hain da gauza nabarmena lekurik leku ihes eginez zoazela zu nigandik, ez zarelarik inon egoten, ez ematen aurpegirik. Non zara orain?

MATTIN

Zatoz, bai, zatoz; hementxe naukazu, azti.

DEMETRIO

Tira, burlaka ari zatzaizkit. Baietz ordaindu garesti, halako batez egunez badut aurpegi hori ikusten. Zoaz, bai, zoaz, zeure bidean. Abaildurak nau behartzen luzez neurtzera ohatze hotz hau neronen gorputzarekin. Egun argia heltzen denean, ez niri iskintxo egin.

Etzan, eta lo geratzen da.

Ostera sartu HELENA.

HELENA

Oi gau larria, gau luze eta nekez beteriko hori, laburtu zaitetz! Goxagarriro egin argi sortaldetik, Atenasera nadin egunez itzuli ahal izan ni ene xumean higuinarriztat naukaten hauen ondotik. Hel bekit loa, tristuren latza sorgortzen jakiten baitu, eta nazala neure baitatik apur batean bahitu.

Etzan, eta lo geratzen da.

MATTIN

Hiru besterik ez? Beste bat betor. Sail bakoitzeko biz, bat falta da hor. Horra laugarrena, trenpu txarrean: zein gaizto Cupido, alajainetan, emeak hain jorik modu latzean.

Ostera sartu HERMIA.

HERMIA

Halako larri, halako neke lazgarririk nik sekula!
Ihintzak blaitu eta sasiek tarratatua goi-behe,
herrestan ere ezin eginik beste urrats bat inola;
zangoak dauzkat katigatuak, gogoz saiaturik ere.
Egun argia etorri arte atsedendu nadin bertan.
Goiko zeruok bezate zaindu Lisandro gaurko borrokan!

Etzan, eta lo geratzen da.

MATTIN

Zoru honen gainean
zaude lo sakonean.
Behar dizut, maitari,
begietan isuri
sendagai on bat zuri.

Lorea zukutuz LISANDROren begietara.

Esnatzean, ostera
gozatuko zara
ikusirik
hurbilik
betiko zure dama.
Esaera nola den hain ere gurea
ematea dela giza legea nori berea,
horren erakusgarri zure esnatzea:
Peruk beuka bere Maria;
deus ez dadila txarrera abia;
jabearen eskura itzul bedi behorra, eta kito tirabira.

Irten.

Lo geratzen dira.

IV.i

Sartu TITANIA eta BARREN; ILARLORE, AMARAUN, SITS, ZIAPEALE eta beste maitagarri zerbitzariak; OBERON, ezkutuan.

TITANIA

Zatoz, pausa zaitetz hemen lorezko ohatzean,
dizudalarik aurpegi gozoa ferekatzen,
arrosa finak paratzen buru leun apainean;
belarri luze ederrok, ene poz, musukatzen.

BARREN

Non da Ilarlore?

ILARLORE

Hemen prest.

BARREN

Hazka egidazu buruan, Ilarlore. Non da mesie Amaraun?

AMARAUN

Hemen prest.

BARREN

Mesie Amaraun, mesie jator hori, hartu zeure armak eskuan,
eta akaba iezadazu erlastar mokor-gorri bat kardu baten gainean;
eta, mesie jatorra, ekarri ezti-zorroa. Neke handirik ere ez hartu
horretan, mesie; eta, mesie jatorra, kontuz ezti-zorroa hauts ez dadin;
atsekabe nuke ikusirik mela-mela eginda zatozela ezti-zorroarekin,
siñore. Non da mesie Ziapeale?

ZIAPEALE

Hemen prest.

BARREN

Emadazu eskua, mesie Ziapeale. Arren, utzi albora zeremoniak,
mesie jatorra.

ZIAPEALE

Zer duzu desira?

BARREN

Ezer ez, mesie jatorra, ez bada Amaraun jaun zaldunari hazka egiten laguntzea. Bizarginarenera behar dut, mesie; sinetsi ezineko iletsu daukat aurpegialdea; eta halako asto sentibera naiz, ilean azkura izanez gero ez baitut onik harik eta hazka egin arte.

TITANIA

Nahi al duzu musikatxo bat entzun, ene laztan hori?

BARREN

Ez dut batere belarri txarrik musikarako. Aurrera matrakak eta txintxarriak.

TITANIA

Edo esazu, zer zenukeen, ene gozo, gogoz jango.

BARREN

Mokokada bat belar ondu ez legoke gaizki. Olo lehorra gustura murtxikatuko nuke. Egia esateko, alpapa-azao baten irrika biziz nago: ederra, gozoa; parekorik ez du alpapak.

TITANIA

Maitagarri bat, guztiz ausarta, igor nezake zuretzat katagorriei intxaur berriak habietatik ostera.

BARREN

Nahiago nuke pare bat eskukada ilar lehor. Baina, otoi, esaiozu zeure jende horri bakean uzteko. Lotako galetasuna hasia naiz jada sumatzen.

TITANIA

Egin lo; nik zaitut neure besartean bilduko.
—Maitagarriok, zoazte, segi bazterrik bazter.

Irten Maitagarriak.

Aihen-belarra hala du sasiama eztiak
kiribilez biltzen; eta orobat huntz emeak
uztaiz janzten urkiaren hatz azal-zakartsuak.
Oi nola zaitudan maite! Zeinen zaitudan kuttun!

Lo geratzen dira.

Sartu MATTIN.

OBERON [*aurrera agertuz*]

Ongi jin, Mattin. Begira horko ikuskizuna.
Errukitzen hasia naiz duen maitemin-grinaz.
Ezen, arestian baitut basopearan topatu
opari-buket bat biltzen kirten doilor horrentzat,
ahakar egin nik, eta muturka hasi gara,
lokialde iletsuak apaindu baitizkio
koroatxo lore fresko urrin-gozozko batez;
eta hango ihintz fina, zeina pipiletan zen
pausatu ñiriñir biziko perla biribil finez,
orain zegoen loreño politen begietan,
malkoak nola deitorez beren patu tristeaz.
Diodalarik nik hartaz gogotik kargu hartu,
eta hark otzan eskatu otoi ez gaitzitzeko,
bertan diot egin ume ostuaren galdea;
bai eta hark eman ere, agindurik ziezadala
beraren maitagarriak neure salara ekar.
Orain, neurekin dudanez mutila, diot jada
kenduko begietatik tronpagarri doilorra.
Erantzi, iratxo jator, kaskar-mozorro hori
atenastar galai lander honi lepo gainetik;
hala, gainerakoekin batera esnatzean,
daitezen denak atzera Atenasera itzul,
eta ez ditzaten gaurko gertakari bitxiak
har amets-eldarnio bat baino gehiagotzat.
Lehenik, baina, behar dut askatu erregina.
 Itzul zaitetz ostera ohi zinenera;
 Ikus ezazu berriz zenekusan bera.
 Kupido-loreaki Diana-pipilak
 garaitzeko baditu xarmazko ahalak.
Orain, Titania laztan, esna zakizkit, altxa.

TITANIA

Oberon neure! Ai ene ikuskarien latza!
Nengoela nago asto batez maitemindurik.

OBERON

Hor datza zure maitea.

TITANIA

Nolatan halakorik?
Zein higuin ene begiok aurpegi hori orain!

OBERON

Ixo une batez. —Mattin, erantzi buru hori.
—Titania, musika jo; boskote hori bedi
lo arruntaz baino egon kordegabeagoa.

TITANIA

Musika, ea, musika! Loa xarmatzekoa.

Musika, emeki.

MATTIN

Esnatzean, zeure begi ergelokin egin so.

OBERON

Jo musika! — Erregina, zatoz, heldu eskutik,
eta kulunkatu lur hau non bostok dautzan lorik.
Orain zu eta ni gara berriro adiskide;
bihar gauerdian dugu —hotsandiz, alafede—
dantza egingo Teseo dukearen etxean,
oparotasun ederra opaz aurrerantzean.
Maitari bikote leial biok dira han alai,
Teseoz bat, ezkonduko: eztei hirukoitzaz jai!

MATTIN

Ene errege, zaude, eta adi
goizeko larretxoria kantari.

OBERON

Beraz, isil tristerik behar dugu
gauaren itzalaren atzetik gu;
arinago munduari guk birak
ezen horko ilargi alderraiak.

TITANIA

Erdu, ene jauna; hegan abian,
kontatu gaurko gau harrigarrian
nolatan hilkor artean nabarmen
zoruan lo nauten aurkitu hemen.

Irten.

Turuta-hotsa barruan.

Sartu TESEO, HIPOLITA, EGEO eta segizioa.

TESEO

Doala zuetako bat basozainaren bila!
Xuxen baititugu bete uda-jaiekikoak,
orain, eguna doanez aurpegia agertuz,
ehiza-oren musika entzun beza maiteak.
Sartaldeko ibarrean egiezue jare!
Joateko, bada, ea, basozainaren bila!

Irten Zerbitzari bat.

—Goazen gu, erregina, mendi-tontorreraino,
han baitugu adituko musika-zalaparta:
txakur-zaunkekin batera oihartzunen asotsa.

HIPOLITA

Han nintzen ni behiala Herkules eta Kadmok
Kretako baso batean zutela ehizatzen
espartar txakurrez hartza. Ez dut sekula entzun
halako zaunka bipilik, ezen hango oihanak,
hango zeru, iturriak, bazter guztiek hantxe
oro txakur ziruditen. Egundo ez halako
kalapita musikalik, hain burrunba gozorik.

TESEO

Espartako arrazatik ditut neure txakurrak;
ezpainsu, hondar-kolore; burutik darizkie
belarri kulunkariak ihintzen garbitzaile;
arkulo, papartsu, nola tesaliar zezanak;
jazarle mantsoak, baina ahoz kanpai halako,
jo eta jo. Txakur saldo entzungarriagorik
ez da sekula xaxatu, adar-hotsezko txeraz,
ez Kretan, ez Tesalian, ez Espartan. Zororrek
entzun eta esan. Hara, baina! Zein ote ninfok?

EGEO

Jauna, hortxe datzan hori ene alaba duzu;
eta hau, berriz, Lisandro; eta hau Demetrio:
hau, berriz, Helena, Nedar xaharraren alaba.
Zer ote dabilta hemen guztiak elkarrekin?

TESEO

Goiz jaikiko ziren noski zintzoki betetzeko
maiatzeko jai-araua; eta guri ohore
egin nahiz ospakizun hain gogoko honetan.
Esan, ordea, Egeo: ez al da gaur eguna
Hermiak erantzuteko zer hautu egin duen?

EGEO

Hala da, jauna.

TESEO

Ehiztariak bitzate iratzar adar-hotsez.

*Turutak eta tiroak barruan. LISANDRO, DEMETRIO, HELENA eta HERMIA
esnatu eta zutitu.*

Egun on, lagunok. Joan ziren San Balentinak.
Orain al dira basoko txoriak parekatzen?

LISANDRO

Arren barka, ene jauna.

TESEO

Otoi, denak zutitu.
Badakit biok aurkari gogorak zaretela.
Elkar-hartze atsegin hau nondik nora munduan,
errezelotik baitago gorrotoa hain urrun
non, ondoan lo, ez baita etsaigoaren beldur?

LISANDRO

Jauna, erantzungo dizut harriduraz beterik,
erdi lo, erdi beilari; ez dakit, zin degizut,
garbiro esaten nola etorri naizen hona;
Uste dut, halere... garbi nahi baitut mintzatu,
ezen hala dut susmoa nik ezen... bai, hori da:
Hermia lagun harturik, gura genuen biok
alde egin Atenastik, leku batera nora
ez zekigukeen jarrai atenastar legea.

EGEO

Aski da, aski da! —Jauna, entzuna duzu aski.
Legea dut galdegiten, legea ber-bertatik.
—Itzuri zihoazkeen, itzuri, Demetrio,
ihes horrekin urratuz bion eskubidea,
zu emazte gabeturik eta niri kendurik
zuri emandako hitza hura esposatzeko.

DEMETRIO

Jauna, Helena ederrak dit horren berri eman,
asmoa zutela hona basora etortzeko;
eta hor natzaie sutan jarraika ni oldartu,
Helena ene peskizan zetorrela atzetik.
Baina, jauna, ez dakit nik zer ahalen indarrez
—ahalen bat baita noski—, Hermiari nik nion
maitasuna, elur gisa urtu, eta orain zait
jostagarri zozo baten oroitzapena nola,
alegia ni txikitan liluratua hartaz.
Ene jaidura guztia, ene bihotz-indarra,
ene begiaren xede eta laketgarria,
Helena baizik ez duzu. Harekin nintzen, jauna,
fedaturik, Hermiari so egin nion arte;
baina dut, gaitz-joak nola, higuindu jaki hori.

Osaturik, nonbait, hona ni neurezko gustuan,
eta gustu hori nuke kar biziz bete nahi,
leialki behin betiko lotuko natzaiola.

TESEO

Maitale laztanok, hona zorionez elkartu.
Geroago diguzue guztia kontatuko.
—Egeo, zure gogoa behar dut eragotzi,
tenpluan behar baitute berehala gurekin
bikote hauek betiko elkarrekin uztartu.
Eta, goiza badoanez apurka nagusituz,
ehizarako asmo hau bedi horretan geldi.
Goazen Atenasera, bai, hiru bikoteok:
jai bikain bat hotsandiro ospatuko dugu han.
—Zatoz, Hipolita.

Irten TESEO, HIPOLITA, EGEO eta segizioa.

DEMETRIO

Kontu hauek dirudite motel eta lausoak,
nola mendi bihurtuak lainoen itxurako.

HERMIA

Nik, berriz, dena dakusat begia erdizkatuz;
nola gauza oro soan bikoizturik.

HELENA

Nik berdin.
Eta Demetrio dut nik aurkitu bitxi gisa,
neure eta ez neurea.

DEMETRIO

Ziur al zaude, baina,
esna ote gauden orain? Irudipena baitut
ametsetan lo gaudela. Ez al duzu hor entzun
dukeak esan digula berari jarraitzeko?

HERMIA

Bai, eta aitak ere bai.

HELENA

Bai Hipolitak ere.

LISANDRO

Esan baitigu berari jarraitzeko tenplura.

DEMETRIO

Orduan, esna gaude, bai. Goazkion atzetik,
eta bidean kontatu geure amets horiek.

Irten.

BARREN

Ene txanda denean, deitu, eta erantzungo dut. Hurrena
hauxe da: «Oi Piramo eder hori». [*Aharrausika*] Ai ei ai!
Peru Irasagar! Txirul hauspo-konpontzailea! Moko eltzegilea!
Gosekil! Jainkoak guarda! Hemendik hanka egin, eta
honela uztea ni lotan! Ikuskari bitxi ere bitxia izan dut.
Amets bat izan dut, gizonik argienak lanak lituzkeena
esateko zer zen. Asto hutsa, noski, azaldu nahi badu hura.
Amestu baitut nintzela... zera nuela... Barregarri huts
geratuko da inor, hara, ausartzen bada esatera zer izan den
ene ametsa. Ezein begik ez du ikusi, ezein esku ez da gai
haztatzeko, ezein mihi irudikatzen, ezein bihotz adierazteko,
ene ametsa zer zen. Esan behar diot Peru Irasagarri idazteko
balada bat amets horretaz. «Barrenen ametsa» deituko da,
ez baitu barrenik; eta nik dut kantatuko obra baten amaieran,
dukearen aurrean. Menturaz, grazia handiagoa izan dezan,
Tisberen heriotzan kantatzea hobe.

Irten.

IV.ii

Sartu IRASAGAR, TXIRUL, MOKO eta GOSEKIL.

IRASAGAR

Egin al duzue mandatu Barrenen etxera? Itzuli al da dagoeneko?

GOSEKIL

Haren aztarnarik ere ez han. Zalantzarik gabe, mudaturik dago.

TXIRUL

Ez badator, gure obrarenak egin du. Bertan behera utzi behar, noski.

IRASAGAR

Ezin jarraitu inola. Ez da Atenas guztian inor Piramorena egiteko gauza denik, hura besterik.

TXIRUL

Hala da: hura da-eta bizkorrena Atenasko eskulangile guztien artean.

IRASAGAR

Bai horixe. Eta plantarik onena duena ere bai. Guztiz enredugarria, gainera, ahotsaren eztiz.

TXIRUL

«Eredugarri» esaten da. Enredugarri izatea, Jainkoak guarda, itsusi litzateke.

Sartu XAMAR.

XAMAR

Lagunok, badator dukea tenplutik, eta beste bizpahiru jaun-andre gehiago ere ezkondu dira hortxe. Gure jostirudia ematerik izan bagenu, nolako mauka genuen.

TXIRUL

Oi gure Barren bihotzekoa! Galdu ditu, horrenbestez, eguneko sei erreal bizi guztiko; eguneko sei erreal, bai horixe. Dukeak eguneko sei erreal ematen ez bazion Piramorena egiteagatik,

urka nazatela. Ondo mereziak, gainera; eguneko sei erreal
Piramorengatik, edo batere ez.

Sartu BARREN.

BARREN

Non dira gure mutilak? Non dira bihotz azkarrok?

IRASAGAR

Barren! Oi egunaren jaukala! Oi hau une ezin ederragoa!

BARREN

Lagunok, mirariak dauzkat solastatzeko. Ez galdetu, baina,
zer; zeren, kontatzen baditut, ez naiz atenastar egiazkoa.
Den-dena kontatuko dizuet; gertatu bezala, halaxe.

IRASAGAR

Kontatu, otoi, Barren.

BARREN

Ez, bada; hitzik ere ez. Kontatuko dizuedan bakarra da dukeak
jada egina duela jatorduarekikoa. Prest eduki jantziak, lokarri
onak bizarrentzat, zinta berriak zapatentzat. Bil zaitezte bertatik
jauregian; berrikusi bakoitzak bere antzezgaia; ezen, luzatu gabe
labur esanda, onespina jaso du gure obrak. Edozein kasutan,
Tisbek arropa garbia eraman dezala; eta lehoiarena egiten duenak
ez ditzala moztu azazkalak, nabarmendu behar baitzaizkio
lehoiaren erpetzat. Eta, antzezle maite bihotzekoak, ez jan
tipularik ez baratxuririk, behar baitugu usain onez hats egin; hala,
ez egin dudarik entzungo diegula esaten ona dela komedia.
Asko da hitzik: martxa, ea!; martxa hemendik!

Irten.

Sartu TESEO, HIPOLITA, FILOSTRATO, Zaldunak eta Zerbitzariak.

HIPOLITA

Bitxia, ene Teseo, maitarion berria.

TESEO

Egia baino da noski bitxiago. Nik ez dut
sinesten ele zaharrik, maitagarri-ipuunik.
Maitari eta zoroek hain dituzte buruak
borbortsu irudimenez, atzematen baitute
arrazoi hotzak inola ulertzeko ez dena.
Zoroak, maiteminduak eta poetak dira
osorik irudimenez hirurak osatuak.
Zoroak deabruz ditu ikusten bost infernu;
maitariak, berriz, hura bezain zoroak joa,
Helenaren pare jotzen Egiptoko musu bat.
Poetaren begia da pausu gabe iraultzen
zerutik lurrera eta handik berriz zerura.
Irudimena doala gorputz trinko emanez
gauza asmagaitzen formei, poeten lumak ditu
haiek oro itxuratzen, airezko deus ez horri
hala emanez munduan leku eta izena.
Halako zeretan txit da irudimena bizi:
hauteman orduko zerbait pozgarria inondik,
otutzen zaio badela poz horren ekarlerik;
halaber, gauean, dantzan dabiltzala izuak,
zein erraz den hartz-itxura hartzea zuhamuxkak.

HIPOLITA

Gau-ibilerok, ordea, hain bizi kontatuak,
eta guztien gogoak hala antzaldatzea,
zerbait gehiago dira irudipen huts baino,
eta bilakatzen dira hezur-mami sendoko,
izanagatik halere miragarri bitxiak.

TESEO

Hortxe datoz maitariak, bozkarioz beterik.

Sartu LISANDRO, DEMETRIO, HERMIA eta HELENA.

Poza bedi, lagun onak, maitasun beti freskoz,
zuen bihotzetan bizi!

LISANDRO

Zabiltzala gu baino,
zu, jauna, pozago, txangoz, mahaiz eta ohatzez.

TESEO

Ea, zer maskara-festa, zer dantza izango da
jostetan pasarazteko hiru ordu luzeok,
afalondo honetatik ohera bitartean?
Non da jai-ospakizunen kargu behar duena?
Zer ekitaldi ditugu? Ez al da antzerkirik,
tarte astun honen zama larria arintzeko?
Datorrela Filostrato.

FILOSTRATO

Hemen, Teseo bikain.

TESEO

Zer denbora-pasa dugu gaurko gau honetako?
Zer maskara, zer musika? Nola da gogatuko
denbora aspertu hori, jostagarritz ez bada?

FILOSTRATO

Hona zenbat jokakizun ditugun prestatuak.
Zerorrek egin hautua zein ikusi lehenik.

Paper bat ematen dio eskura.

TESEO

«Zentauroekin gudukan, atenastar eunuko
batek harpaz lagundurik kantatzeko pieza».
Ez halakorik, baitiot hori jada nik laztanari
kontatu neure ahaide Herkulesen omenez...
«Bakanteen mozkor-festa, non beroaren beroz
laurdenkatuko baitute traziar kantaria».

Aspaldikoa da obra; jokatua, hain zuzen,
Tebastik gudu-garaile itzuli nintzelarik...
«Bederatzi musak doluz, deitoratzen dutela
Jakintzaren heriotza, miserian hil berri».
Hori satira bat duzu, zorrotz zirikatzaile,
desegoki honelako eztei-jaiialdirako...
«Piramo gaztea eta Tisbe haren maitea:
jostirudi tragikoa, labur astuna guztiz».
Jostagarri tragikoa! Laburrean astuna!
Hau da: izotz eta elur bero mirarizkoak.
Ba ote konponbiderik konpondu ezin horrek?

FILOSTRATO

Antzezlanu duzu, jauna, hamarren bat hitz luze:
alegia, nik ikusi dudarik laburrena;
hamar hitzoz, baina, jauna, sobera duzu luze,
eta hargatik hain astun; ezen obra guztian
ez da solas bat taxuzko, ez antzezle bat trebe.
Eta tragikoa, izan, ene jauna, hala da,
Piramok baitu egiten bere buruaz beste.
Entseguan ikusirik, aitor dezadan garbi,
negar-jario hasi naiz. Jostagarri hobe nik
malkooz, algaraz inoiz jariatuez baino.

TESEO

Nor eta zer dira hori antzeztuko dutenak?

FILOSTRATO

Atenastar esku-zaildu, hiriko langileak,
gaurdaino buruarekin lanik egin gabeak,
hor zukutu dituztenak beren oroimen motzak,
ezteioz direla eta, antzerki hau zertzeko.

TESEO

Entzun nahi dut nik, bada.

FILOSTRATO

Ez, oi, jaun bikain hori.
Obra hau ez da zuretzat. Osorik dut entzuna,
eta guztiz ere duzu hutsaren hurrengoa;

non eta neke huts hori ez zaizun jostagarri,
hain baitute jardun estuasun larritan,
zu ohoratu beharrez.

TESEO

Entzun nahi dut, bada;
ez baitu aitzakiarik ezein gizonen lanak,
leialtasun xaloaren erakusgarri bada.
Ea, ekar itzazue. Hartu lekua, damak.

Irten FILOSTRATO.

HIPOLITA

Ez da egoki xumea gain-hartua arduraz,
ez eta leialtasuna zerbitzuan galdua.

TESEO

Lasai, ene laztan, ez da halakorik izango.

HIPOLITA

Esan digu ez direla jator aritzeko gai.

TESEO

Jatorrago gu, agertuz esker ona huts truke.
Jostagarri biz baletzat hartzea guk kaleak.
Leialtasun xumearen eskasa nor denak du,
ez merezimendu, baizik asmo ontzat txalotzen.
Nora ere joan naizen, jende printzipalenek
ongi etorritzko agur txit landuz naute hartu:
han ikusi ditut, zurbil, ikaratan, urduri,
eten luzeak eginez esaldien erdian,
prestaturiko solasak beldurrak iratoak,
azkenerako muturik geratzen zirelarik,
agurrik burutu gabe. Sinestadazu, laztan,
isiltasun horretan dut nik agur bat sumatu,
eta, dardara leialon lotsa-begirunean,
hitz-jario bikain ozar bipil nabarmenaren
mihi-dantzan bezain garbi aditu dut mezua.
Niketetz, maitasuna eta xalotasun mutua
gutxiz dira asko mintzo; hor ene aburua.

Ostera sartu FILOSTRATO.

FILOSTRATO

Zure baimenaz, hasteko hitzaurrelaria prest.

TESEO

Aurrera, bada.

Turuta-hotsa.

Sartu IRASAGAR, Hitzaurrelariaren paperean.

Hitzaurrelaria

«Mingarri denik isuriz gero, berariaz ari gara.
Argitu guran nola ez garen hor mingarri berariaz
baizik. Xaloki erakusteko zerbait trebezia, hara,
benetan gogoz gara ekinak asmo horretako grinaz.
Jo ezazue ez gatozela etortze aldera baizik.
Kontua dela, etorritz gero, ez geratzea guztiz motz,
garbi baitago xedea. Zuen atsegin hutsarengatik
ez gara heldu. Zuen begiak doluz betetzeko malkoz,
prest eta gertu hor antzezleak, eta haien agerpenaz
gauza zertan den zehaztuko da behar den xehetasunaz».

TESEO

Tokitan honek puntuak.

LISANDRO

Hor dio jare egin hitzaurreari, moxal hezigabe bat bezala,
ez baitaki non gelditu. Horra ikaskizun on bat, jauna: ez da
aski hitz egitea: xuxen behar da hitz egin.

HIPOLITA

Bai jauna: haur bat txirula jotzen bezala ekin dio bere horri:
soinua bai, baina antolatu gabea.

TESEO

Horren solasak baitzirudien kate korapilatu bat: ezer ez eskas,
baina oro nahas-mahas. Nor dator hurrena?

Sartu Piramo eta Tisbe, Horma, Ilargidizdiz eta Lehoi.

Hitzaurrelaria

«Jaun-andre onak, zer helduko den ari bazarete galdez, jarraitu hala, egiak oro argituko duen arte.
Hona Piramo, baldin nor dugun inor bada jakin-minez.
Dama eder hau, Tisbe da baiki, duda egin bazenute.
Gisuzko jantziz, gizon hau dugu, ene andre eta jaunak,
harako Horma, Horma doilorra, maitarion bereizlea;
eta, Hormaren zirrikitutik, gaixoek nolako lanak
xuxurlatzeko. Ez pentsa, bada, oker denik antzezlea.
Esku-argiaz, txakurraz eta elorri-abarraz, honek
antzeztuko du Ilargidizdiz: bada, jakizue ezen
ilargipean zutela zita maitari samintsu hauek,
Ninok hilobi tristea duen lekuan, hain zuzen.
Lehoi deritzon basapiztia ikaragarri honek du
Tisbe zintzoa —gauean bera heldua lehenik hara—
izu-ikaraz uxatu handik, sustotik baita airatu.
Ihesi itsuz, gainjantzia du utzi erortzen lurrera,
eta hura du mutur odoltsuz Lehoi doilorrak zikindu.
Laster hantxe zen gure Piramo, gazte lirain amultsua.
Tisbe finaren gainjantzia du aurkitzen tarraturik;
hantxe hartzen du sastakai latza, sastakai sarraskitsua;
braubarrentzen du borbor biziko bere bular odoltsuan.
Hor dator Tisbe, masustapean gordea baitzen haren zain,
gorputik daga atera, eta han da hil. Gainerakoaz,
Ilargidizdiz, Horma, Lehoi zein maitari-bikote biak
bitez hementxe solasez luza, eginik zuekikoak».

Irten Hitzaurrelaria, Tisbe, Lehoi eta Ilargidizdiz.

TESEO

Mintzatzekoa ote da lehoia?

DEMETRIO

Ez batere harritu, jauna: lehoi bat zergatik ez, asto asko
mintzaten da eta.

Horma

«Antzestirudi beronetan da guztiz garbi agertuko
nola nik —Moko ene grazia— dudan Horma antzeztuko.
Delako hormak, nahi dut zuek sinestatzea erabat,

zulatua du arrail, artesi edota zirrikitu bat,
nondik baitira Piramo eta Tisbe maitari zintzoak
batzen eginez isil-gordean beren xurxurla goxoak.
Honako gisu, ore, harriok dizuete erakusten
nerau naizela delako horma:egia horra nabarmen.
Hona delako artesi hori, hemen ezker eta eskuin,
nondik ikaraz diren xuxurlaz mintzatzen bi maitari duin».

TESEO

Mintza ote liteke harri-ore-gisua hori baino egokiago inola?

DEMETRIO

Egundo hizketan entzun dudan trenkadarik argiena, bai jauna.

Sartu Piramo.

TESEO

Hormaren ondora dator Piramo. Ixo!

Piramo

«Oi gau so-goibel! Oi gau itxura guztiz kolore beltzeko!
Oi gau, zeina hor baitzara beti, egun argi ez badugu!
Oi gau, oi gau, oi tamalgarrizko hondamen zoritxarreko,
beldur naiz ez den ene Tisberen promesa hutsean galdu!
—Hi, bada, horma bihotzeko, oi, hi, horma amultsu hori,
haren aitaren lurraren eta ene artean jaso,
hi, horma laztan, oi bihotzeko horma amultsu, gaur niri
erakutsi, oi, heure arraila, han zuloratzeko soa!

Hormak hatzak jasotzen ditu, v bat eginez.

Eskerrik asko, horma adeitsu. Jupiter dela hirekin!
—Zer ikusten dut, ordea? Ene, ez dut Tisberik ikusten.
—Oi horma gaizto, higandik zehar zerua ikusi ezin!
Gogor ditiat hire harriok makurtzat madarikatzen!».

TESEO

Horma, nik uste, sentikor izanik, hitzoi behar lieke ordaina eman.

Piramo

Ez, bada, jauna, ez luke erantzun behar. «Madarikatzen» Tisberen oina duzu. Puntuan sartzekoa da hura, eta nik behar dut horma-zulotik begiztatu. Ikusiko duzu: esan dizudan bezal-bezalaxe gertatuko da. Hor dator.

Sartu Tisbe.

Tisbe

«Oi horma, hain maiz entzunak dituk ene deitore larriok; banantzen gaituk elkarrengandik Piramo fina eta ni! Gerezi-ezpain hauek ditiztek maiz musukatu harriok, ore-gisuaz eta harrioz osatua egonik hi».

Piramo

«Hor dut ikusten ahots bat. Noan, bada, orain artesira, handik dezadan ene Tisberen aurpegi gozoa entzun. Tisbe!».

Tisbe

«Maite laztana! Oi ene, maite, noski zu zerori zara?».

Piramo

«Bai, noski, hara: zure maitari dohatsua zeren nauzun, Limandro nola, hala ni zintzo eta leial naizateke».

Tisbe

«Eta Helena nola, hala ni, Patuek eraman arte».

Piramo

«Zefalo bere Prokris harekin, ni bezain leiala nekez».

Tisbe

«Zefalo bere Prokrisi bezain natzaizu lotua maitez».

Piramo

«Oi, emadazu, eman musu bat horma txar honen zulotik!».

Tisbe

«Horma-zuloa dut musukatzen, eta ez zure ezpainik».

Piramo

«Elkartu ote gintezke, maite, Nino zenaren hobian?».

Tisbe

«Hil edo bizi, bizi edo hil, haraxe noa abian».

Irten Piramo eta Tisbe.

Horma

Honela dut nik, Hormak, jokatu neure antzezgai zatia;
amaitu baitut, enekin doa Horma horren zer guztia».

Irten.

TESEO

Horra behera etorri bi auzoen arteko harresia.

DEMETRIO

Ezinbestean, jauna, hormak halako jaidura izanik ohartarazi
gabe entzuteko.

HIPOLITA

Egundo ez bezalako txorakeria da hau, gero.

TESEO

Halako onenak itzal batzuk besterik ez dira; txarrenak, berriz,
ez dira hain ere txar, irudimenak baditu oneratzen.

HIPOLITA

Zure irudimena behar du izan, orduan, ezen ez berena.

TESEO

Ez baditugu irudikatzen txarrago berek beren burua duten baino,
bikaintzat jo litezke noski. Hona non datozen bi piztia noble:
gizon bat eta lehoi bat.

Sartu Lehoi eta Ilargidizdiz.

Lehoi

«Oi zuek, damok, bihotz samurrez baitzarete ikaratzen zoruan narras dabilen sagu, itsusi arren, xaxtarraz, orain menturaz jar zintzekete dardaraz lekutik jauzten lehoi zakarra amorru biziz hasten delarik orroaz. Jakizue ni, Xamar zurgina, gisa honetan naizela lehoi anker bat, ez bestelako lehoi-dama edo hala: ezen banentor lehoi gisara hona borroka-oldarrez, ez litzateke ene bizitza noski seguru irautez».

TESEO

Jatorra, oso, piztia; kontzientzia onekoa.

DEMETRIO

Beste piztiarik ez dut, jauna, honen parekorik ikusi inoiz.

LISANDRO

Azeri hutsa dugu lehoi hau adorez.

TESEO

Bai eta antzar hutsa ere zuhurtziaz.

DEMETRIO

Ez, bada, jauna; adorez ez baita gai zuhurtziari gailentzeko, eta azeria, berriz, gailentzen zaio antzarrari.

TESEO

Zuhurtzia, ziur naiz, ez zaio gailenduko hor adoreari; antzarra ez baitzaio gailentzen azeriari. Aski da horrenbestez: zuhurtzia bekio lagun, eta entzun dezagun ilargia.

Ilargidizdiz

«Esku-argiak ilargia du bere adarrez antzezten».

DEMETRIO

Honek behar lituzke buruan eraman adarrak.

TESEO

Ez da bera hilgora, eta ikusgaitz ditu adarrak zirkuluaren barnean.

Ilargidizdiz

«Esku-argiak ilargia du bere adarrez antzezen;
nerau naiz, bada, gaur ilargiko gizona itxura guztiz».

TESEO

Hauxe duzu hutsik handiena guztietan: gizonak behar luke
esku-argian sartua. Nola liteke bestela ilargiko gizona?

DEMETRIO

Kandela-suarengatik ez da ausartzen hor sartzen; izan ere, hara,
gori-gori dago.

HIPOLITA

Nekatu naiz ilargi horretaz. Oxala aldatuko balitz!

TESEO

Antza, zuhurtziazko hain argi gutxiz, ilbeherara bidean da;
anartean, ordea, adeitasunez, zentzu onari jaramon, hemen
behar dugu jarraitu oraindik.

LISANDRO

Aurrera, ilargi.

Ilargidizdiz

«Esateko dudan guztia da zuei adieraztea esku-argia ilargia dela;
ni, ilargiko gizona; elorri-abar hau, ene elorri-abarra; eta txakur hau,
ene txakurra».

DEMETRIO

Halere, esku-argiaren barruan behar lukete horiek guztiok;
ilargian baitaude denak ere. Ixo, baina! Hor dator Tisbe.

Sartu Tisbe.

Tisbe

«Hemen du Nino zenak hobia. Non ote ene maitea?».

Lehoi

[*Orroaz*] «Orrr!».

Tisbe han doa ihesi, eta gainjantzia erortzen zaio.

DEMETRIO

Ederra orroa, Lehoi.

TESEO

Ederra lasterraldia, Tisbe.

HIPOLITA

Ederra distira, Ilargi. Jasekoa, benetan, ilargiaren distira.

Lehoik Tisberen gainjantzia muturkatu.

TESEO

Ederra astindua, Lehoi.

Sartu Piramo.

DEMETRIO

Eta hara Piramo agertu.

Irten Lehoi.

LISANDRO

Eta horra lehoia aienatu.

Piramo

«Ilargi laztan, eskerrak hiri eguzki-izpiongatik;
eskerrak hiri, Ilargi, dirdai biziz haizelako ari;
hire errainu finen urrezko distira ñirñirkaritik
esperantza dut begiztatzeko ene Tisbe leial hori.

Hara, baina, oi zer atsekabe!

Errepara, zaldun dohakabe,
nolako ikuskari ikaragarria!

Ene begi, ikusten al duk hor,
sineste hutsa hain baita gogor?

Oi ene panpox hori!; oi maitagarria!

Hor zure gainjantzi bikaina,
ai ene, odol gorriz zikina!

Zatozkidate zuek, Furia ankerrak!

Oi Patuok, zatozte, zatozte,
moztu hari, bilbe eta beste;
izuz, zartaz, akabuz astindu bazterrak!».

TESEO

Kexu sutsu horrek, eta lagun maite baten heriotzak, hortxe-hortxe
liezaiokete bati tristura eragin.

HIPOLITA

Bada, bihotz honen tamal, pena ematen dit niri.

Piramo

«Oi, zergatik dun sortu, Natura, lehoi kasta galdu hori?
Oraintxe baitit lehoi doilorrak loregabetu laztana,
zeina baita —ez, ez— zeina baitzen dama guztietan jori,
bizi, maitatzen, alai ibiltzen paregabeko izana.
Erdi, negar-malkoak, zeharo hondatu;
jalgi hortik, ezpata, eta zarratatu
Piramoren titia; ezker titi hori
non bihotza baitabil dardaraz jauzkari.

Sastakatu bere burua.

Hona ni hil, honela, honela, honela.
Hilik nago, hara, hilik;
eneak jada eginik:
badoakit arima zerura.
Oi ene mihi hori, ez egin hor argi;
Oi ortziko ilargi, zoazkit itzuri.

Irten Ilargidizdiz.

Hil, bada, hil, hil, hil, hil».

Hil.

DEMETRIO

«Bada» ez baizik «bata» horra irten horri; bateko ederra.

LISANDRO

Batekoa baino gutxiago, aizu; hil denez gero, hutsa duzu noski.

TESEO

Kirurgia apur baten laguntzarekin, osa liteke oraindik atzera asto bat izateraino.

HIPOLITA

Nola liteke Ilargidizdizek alde egitea Tisbek hona itzulirik bere maitalea aurkitu baino lehen?

TESEO

Izar-argitan aurkituko du. Hor non datorren.

Ostera sartu Tisbe.

Honen kexu biziarekin amaitzen da obra.

HIPOLITA

Ez ahal du deitore luzerik egingo halako Piramo batentzat. Espero dut labur aritzea.

DEMETRIO

Tanto batek desorekatuko du balantza, ea Piramo den, ala Tisbe, hoberena: bata, gizontzat (Jainkoa balia!); bestea, emakumetzat (Jainkoak bedeinka)!

LISANDRO

Aurkitu du jada gizona bere begi gozo horiekin.

DEMETRIO

Eta hor zer dioskun, hara:

Tisbe

«Lotan, ene laztan gozo?
Ene! Hila, ene uso?
Oi, hortik, Piramo, jaiki!
Hitz egizu. Guztiz mutu?
Hila, hila? Hobiratu
beharko ditugu aurki
begi gozook. Lirio-ezpainok,
sudur gerezi fin hori,
sanjose-lore horizko masailok,
joanak dira, joanak:
egin dolu, maitaleak:
porruen berdez zituen begiok.
Oi Hiru Ahizpak, hona,
erdu, zatozte nigana,
esku esne halako zurbilokin:
odol-blaitu itzazue,
zorrotz eten baituzue
haren zeta-haria aitzurrekin.
Mihi, hitzik ez jadanik.
Hator, ezpata fin, hortik,
sastadaz dadin bular hau jario.

Sastakatu bere burua.

Bakea dela zuekin;
horra Tisberenak egin.
Adio, beraz, adio, adio».

TESEO

Ilargidizdiz eta Lehoi geratzen dira hilak ehorzteko.

DEMETRIO

Bai eta Horma ere.

Zutitu BARREN.

BARREN

Ez, bada, hara: erori zen horma bion aitak banantzen zituena.
Nahi al duzue hitzatzea ikusi, edota bergamaska-dantza bat entzun gure bi kidek zertua?

TESEO

Hitzatzerik ez, otoi; zuen obrak ez baitu behar desenkusarik.
Ez da zertan desenkusatu, zeren, antzezleak hilik daudenean guztiak, ez da errudunik bilatu behar. Hara, zer hau idatzi duenak Piramorena jokatu balu eta bere burua urkatu Tisberen galtzaritik, tragedia ederra zatekeen hau. Eta, izan, hala da zinez, eta poliki asko antzeztua. Tira, ekin bergamaska horri.
Utikan hitzatzea.

Dantza.

Gauerdiak burdin mihiz hamabiak ditu jo.
Maitari finok, ohera: gau-xarmen tenore da.
Beldur naiz datorren goiza lo luzez joango den,
hainbeste nola beilari baitugu eman gaua.
Antzerki nabarmen honek ederki du arindu gauaren pauso astuna. Segi, bada, ohera.
Hamabostaldi oso bat iraun beza ezteiak,
ospakizunoz ekarriz bozkario berriak.

Irten.

Sartu Mattin.

MATTIN

Horra hor lehoi gosea orroaz,
otsoa uluka ilargiari;
goldari gogorra, berriz, zurrungaz,
neke astunen akidura-sari.
Txingar iraungiak horra dirdaiez,
ontzak oihu ozen dagielarik,
minez datzan gaixoari hainbestez
hil-beztidura oroitarazirik.
Horra heldu gau-tenore hori non,
hobiak, ahoa zabalduz, diren
zein bere mamuaz husten edonon,

hilarritz hilarri hortxe limurtzen.
Eta maitagarri-elfook, zeinak,
Hekateren talde hirukoitzaz bat,
ez garen eguzkirako eginak,
ilun zale geurez nola amets bat,
hona pozez saltoka. Sagurik ez:
libre da etxe dontsu hau nahaslez.
Erratza eskuan naute igorri,
hautsak astintzeko atepe horri.

Sartu OBERON eta TITANIA segizioarekin.

OBERON

Goxoki eman etxean argia
su bizigalduaren inguruan.
Elfo, maitagarri-jende guztia,
arin egin brinko txori moduan.
Eta lelo hau kantatu enekin,
soinuaz dantzatzuz arin bai arin.

TITANIA

Errepika guztiok buruz kanta;
hitz bakoitzari bere txio-nota.
Leku hau, elkarri eskutik helduz,
dugu bedeinkatuko xarma-kantuz.

Kanta eta dantza.

OBERON

Denok, bada, egun argira arte,
ekin, maitagarriok, atez ate.
Goazen ezkon-ohe onenera,
mila bedeinkazio banatzera;
handik hala sortuko den fruitua
izan bedi beti zoriontsua;
eta bikoteak, hirurak ere
bihotz zintzoz bitez izan maitale.
Naturak haiengan egin akatsak
ez bitza beretu haien emaitzak;
ez orin, ez orbain, ez erbi-ezpain,

ez parte txarreko marka —nola hain
sarri baitu eragiten jaiotzak—
ez beza nozi gurasoon haurrak.
Zelai-ihintz honek sagaraturik,
maitagarri oro, segi bertatik
dohatsu egitera jauregi hau,
bake ederrean egun eta gau;
hala, haren jabe bedeinkatua
lasai biziko da, segurtatua.
Zoazte, ekin, ez utzi geroko;
itzuli hona egunsentirako.

Irten OBERON, TITANIA eta segizioa.

MATTIN

Itzalok gaur inor badugu mindu,
egin kontu —hala zama arindu—
kuluxkatxo bat egin duzuela
ikuskariok antzezten zirela.
Eta egitasmo erkin, maskal hau
—amets huts bat fruitu, garauak garau—,
jaun-andreok, ez gogorki astindu;
onbera izan, ondu gaitezen gu.
Sinetsi, iratxo zintzo naizenez:
zorte badugu —ezen meritu ez—
suge-txistuei egiteko itzur,
gerora gara hobetuko ziur.
Bestela, iratxo gezurti jo ni.
Gau on, bada, honatu den orori.
Txaloz luzatu eskuok, lagunak:
ematen daki Mattinek ordainak.